

OP Gruppens delårsrapport
1.1–30.9.2017

OP Gruppens delårsrapport 1.1–30.9.2017: Satsningarna på förnyelse fortsätter, resultatet stabilt och enligt förväntningarna

Resultatet motsvarar förväntningarna, inlåningen och förvaltade medel ökar

- Resultatet före skatt var 873 miljoner euro (921). Kostnaderna ökade och intäkter av engångsnatur bokfördes mindre än under jämförelseperioden.
- Intäkter totalt var 4 % större än under jämförelseperioden. Räntenettot ökade med 2 % och nettoprovisionsintäkterna med 6 %. Försäkringsnettot minskade med 19 %.
- Kostnaderna ökade som väntat och var 12 % större än ett år tidigare. Kostnadsökningen berodde främst på att satsningarna på att förnya den nuvarande affärsrörelsen ökat.
- Nedskrivningarna av fordringar, 28 miljoner euro (36), hölls låga och motsvarade 0,04 % av krediter och övriga fordringar.
- CET1-kapitaltäckningen var vid slutet av september 19,2 % (20,1 %).
- Bankrörelsen:** Utlåningen växte med 4 % och inlåningen med 9 % på ett år. Bankrörelsens räntenetto ökade med 5 % medan resultatet före skatt stöddes av placeringsintäkterna och ökade med 14 %.
- Skadeförsäkring:** Premieintäkterna från privatkunder ökade med 3 %, medan premieintäkterna från företagskunder minskade något. Skadeförsäkringens resultat belastades särskilt av försäkringsnettot som försvagats till följd av att planen för sänkningen av diskonteringsräntan tidigare lagts.
- Kapitalförvaltningen:** De förvaltade medlen ökade med 6 %. Kapitalförvaltningens resultat ökade med 4 % till följd av att nettoprovisionsintäkterna ökade.
- Övrig rörelse:** Resultatet försvagades av betydande satsningar på utveckling av tjänster.
- Till ny chefdirektör för OP Gruppen har valts juris magister, MBA och teknologie doktor Timo Ritakallio. Hans uppdrag börjar i mars 2018. Chefdirektör Reijo Karhinen går i enlighet med sitt direktörsavtal i pension 1.2.2018.
- Resultatet för 2017 uppskattas bli ungefär lika stort som eller mindre än 2016 på grund av växande utvecklingskostnader och andra kostnader för genomföringen av strategin.
- Vårt utvecklingsprogram på över 400 miljoner euro på årsplanet framskrider planenligt.
 - Utöver förnyelsen av bassystemen i den nuvarande affärsrörelsen är utvecklingsprojekt som föranleds av myndighetskrav och lagstiftning fortfarande i fokus inom utvecklingsarbetet.
 - Tjänsteutbudet för boende utvidgades då marknadsplatsen OP Hem och söktjänsten för boende lanserades. OP lanserade också flera nya placeringslösningar samt en aktiebaserad gräsrotsfinansieringstjänst. Utvecklingen av nya mobilitetstjänster och helt digitala försäkringstjänster fortsatte.
 - I effektiviseringen av verksamheten ökade utnyttjandet av robotik.
- Under rapportperioden öppnades Pohjola Sjukhus i Uleåborg och Kuopio.
- Antalet ägarkunder hos andelsbankerna ökade under rapportperioden med nästan 63 000 till 1,8 miljoner och antalet gemensamma kunder inom OP Gruppens bank- och försäkringsrörelse ökade med 30 000 till 1,8 miljoner.
- OP-bonus ökade med 6 % till 164 miljoner euro (154).
- För att förnya personalens kompetens bygger vi nu upp en ny proaktiv verksamhetsmodell som en förberedelse för att behovet av årsverken förändras och minskar till följd av digitaliseringen och automatiseringen.

OP Gruppens nyckeltal

	1–9/2017	1–9/2016	Förändring, %	1–12/2016
Resultat före skatt, milj. €	873	921	-5,1	1 138
Bankrörelse	513	448	14,4	574
Skadeförsäkring	137	206	-33,4	244
Kapitalförvaltning	190	183	4,3	226
Övrig rörelse	32	83	-61,3	95
Ny OP-bonus som samlats till ägarkunder	164	154	6,0	208
	30.9.2017	30.9.2016	Förändring, %	31.12.2016
CET1-kapitaltäckning, %	19,2	19,7	-0,5*	20,1
Avkastning på ekonomiskt kapital, %**	21,4	22,2	-0,8*	22,7
Kapitalbasen i förhållande till minimibeloppet av kapitalbasen (konglomeratlagen), %***	146	164	-18*	170
Nedskrivningar av fordringar i kredit- och garantistocken, %	0,04	0,06	0,0*	0,09
Ägarkunder (1 000)	1 810	1 719	5,3	1 747

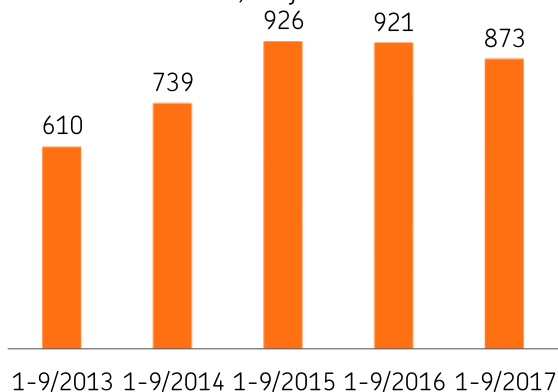
Som jämförelsetal för resultatet har använts talen för motsvarande perioder 2016. För balansräkningstal och andra tal av tvärsnittstyp har som jämförelsetal använts talet vid slutet av 2016 om inte annat nämns. Under rapportperioden utgjordes posterna av engångsnatur av återbäring av mervärdesskatt för 22 miljoner euro och realisationsvinsten från försäljningen av avtals- och betalterminalbeståndet för kortinlösen- och betalterminaltjänster på 19 miljoner euro. Under jämförelseperioden utgjordes en post av engångsnatur av intäkter på 71 miljoner euro från affären med Visa Europe Ltd.

*förändring i relationstalet

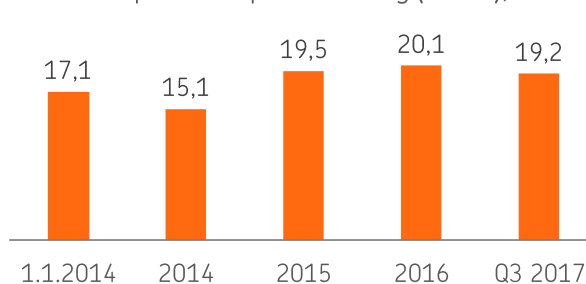
**12 mån. glidande

***Relationstalet enligt konglomeratlagen har beräknats med Solvens II-övergångsbestämmelserna.

Resultat före skatt, milj. €

Kärnprimärkapitaltäckning (CET1), %

Chefdirektör Reijo Karhinens kommentarer

OP Gruppens resultatutveckling fortsatte starkt enligt förväntningarna. Resultatet för januari–september motsvarade nästan de senaste årens resultat och samtidigt de bästa resultaten någonsin trots att utvecklingskostnaderna ökade betydligt. Den exceptionellt stora kostnadsökningen är en direkt följd av den kraftiga förnyelsen av vår verksamhet enligt vår strategi. Särskilt positivt var att provisionsintäkterna ökade och att ökningen i räntenettot stärktes trots att ränteläget var exceptionellt krävande. Resultaten i bankrörelsen och kapitalförvaltningen förbättrades genom att intäkterna ökade kraftigt. Resultatet och tillväxten inom skadeförsäkringen nådde inte upp till samma nivå som under de senaste åren. Inom kapitalförvaltningen var volymtillväxten över lag god. I bankrörelsen växte inlåningen klart snabbare och utlåningen något snabbare än marknaden.

Det är glädjande att vår företags- och arbetsgivarprofil bibehålls bland de bästa i branschen också enligt undersökningarna i höst. Anseendet, tillförlitligheten och dragningskraften får en allt större betydelse då omvärlden blir allt mer digital, eftersom kunderna och intressentgrupperna inte endast kräver en allt bättre kundupplevelse av företaget, utan också handlingar och värden som är viktiga för dem.

Under rapportperioden fortsatte vi att i enlighet med riktlinjerna i strategin bygga upp branschöverskridande tjänstekoncept inom hälsa och välbefinnande, mobilitet samt boende. Vi lanserade många nya produkter och tjänster. Vi flyttade tyngdpunkterna i vår verksamhet för att bemöta förändringarna i kundbeteendet, skapa förutsättningar för en bättre kundupplevelse och bredda vår intjäning. Samtidigt erbjöd vi ett betydligt antal nya karriärmöjligheter.

OP går in i den kraftiga och kostnadskrävande brytningstiden i finansbranschen med god resultatförmåga. Under de närmaste åren ska vi genomföra ett mycket omfattande investeringsprogram, bygga upp nya affärsmodeller och ny intjäning samt i hög grad förnya personalens kompetens. Samtidigt måste vi se till att vi också kan konkurrera med priset. Det som gör förnyelsen krävande är att förändringstakten hela tiden ökar liksom effektivitetskraven.

Också idag ligger den verkliga förändringskraften i nytänkande och beredskap att förnya sig. Inom förnyelsen håller utvecklingen av personalens kompetens på att bli lika viktig som utvecklingen av system. Förmågan att lära sig nytt spelar i framtiden en nyckelroll för var och en. Arbetet som förändras och digitaliseringen som ytterligare skjuter fart kommer under de närmaste åren att skaka om inte endast företag utan hela branscher. Den akuta och djupgående förändringen beror inte på konjunkturerna och den kräver en förnyelse av aldrig skådat slag också av hela samhället. Arbete försvinner och nytt arbete skapas, men oftast kommer arbetsuppgifterna att förändras liksom de kunskaper som behövs i dem.

OP går i spetsen för förändringen och möter brytningstiden i arbetslivet som en av pionjärerna inom digitaliseringen. I det här läget styr OPs starka resultatförmåga och värdegrund oss att ta ett ännu större ansvar än tidigare för att utveckla kompetensen

hos våra anställda och skapa nya karriärstigar för dem. Alla vinner på att styrkan och hastigheten hos förändringen inte kommer som en överraskning: vi måste öppna och med större framförhållning än tidigare berätta om hur behovet av kunskaper förändras. Det viktiga är att tillsammans med personalen finna metoder för att förhindra att någon slås ut från arbetslivet.

Samtidigt som digitaliseringen är en utmaning för oss, kommer den att gynna den finländska ekonomin /betydligt. Finland bemöter förändringen i omvärlden i ett gynnsamt konjunkturskede. Vår ekonomi har alldeles nyligen fått god fart och uppgången har en bred bas. Den positiva spiralen stärks antagligen också nästa år. Nu är rätt tid för reformer. Handlingskraften i den ekonomiska politiken måste räcka till inte endast för social- och hälsovårdsreformen utan också för att skapa möjligheter att klara sig och nå framgång i den digitala världen.

OP Gruppens delårsrapport 1.1–30.9.2017

Innehåll

Omvärlden.....	5
Resultat och omslutning.....	6
OP Gruppens strategi och numeriska mål.....	7
Hur gruppen främjat ägarkundernas och omvärldens framgång.....	8
Andra viktiga händelser i januari–september.....	9
Ansvarskänsla.....	10
Kundrelationer och kundförmåner.....	10
Flerkanalstjänster.....	10
Nya affärsrörelser.....	11
Kapitaltäckning.....	11
Riskposition.....	13
Segmentens resultat.....	16
Bankrörelse.....	16
Skadeförsäkring.....	18
Kapitalförvaltning.....	20
Övrig rörelse.....	22
Förändringar i OP Gruppens struktur.....	22
Personal och ersättningar.....	23
OP Andelslags förvaltning.....	23
Investeringar och tjänsteutveckling.....	24
Utsikter för återstoden av året.....	24
Resultaträkning.....	25
Rapport över totalresultat.....	25
Balansräkning.....	26
Rapport över förändringar i eget kapital.....	27
Kassaflödesanalys.....	28
Segmentrapportering.....	29
Noter.....	31

Omvärlden

Tillväxten i den globala ekonomin var under det tredje kvartalet fortsatt bred och god. Förtroendet för ekonomin fortsatte att förbättras. Den ekonomiska tillväxten inom euroområdet har blivit något bättre än väntat, men inflationen har ändå hållits måttfull.

Euriborräntorna var nästan oförändrade. Räntorna på ränteswappar har stigit något under året.

Europeiska centralbanken meddelade i oktober att köpprogrammet för värdepapper fortsätter till september 2018. Köpen minskar dock till 30 miljarder per månad från januari. Enligt ECB hålls styrräntorna på den nuvarande nivån också efter att köpprogrammet avslutas.

Den finländska ekonomin fortsatte att växa starkt och brett. Såväl industrin som tjänsterna och handeln återhämtade sig raskt. Sysselsättningen ökade och konsumenternas förtroende var fortsatt gott. Företagens lönsamhet ökade, liksom investeringarna.

På bostadsmarknaden fortsatte nybyggandet och handeln med nya bostäder var fortsatt livlig. Priserna på gamla bostäder steg en aning snabbare än tidigare, men måttfullt.

Den gynnsamma ekonomiska utvecklingen fortsätter under den närmaste tiden såväl i Finland som inom euroområdet. Inflationen stannar under målnivån, och centralbanken normaliserar sin politik i lugn takt.

I synnerhet de geopolitiska riskerna kastar under den närmaste tiden en skugga över utsikterna. Den finländska ekonomin har först börjat att återhämta sig, och svårigheterna på exportmarknaden kan försvaga ekonomin mer än vanligt.

Den årliga tillväxten i krediterna till hushållen var 2,7 procent vid slutet av september. Bolånen ökade med cirka två procent. Efterfrågan på studielån stärktes klart till följd av studiestödsreformen. Företagskrediterna ökade med 5,4 procent. Krediterna till bostadssammanslutningar ökade särskilt kraftigt, över 10 procent från året innan. Bankbarometrarna förutspådde att efterfrågan på såväl hushålls- som företagskrediter kommer att vara stark också under slutet av året.

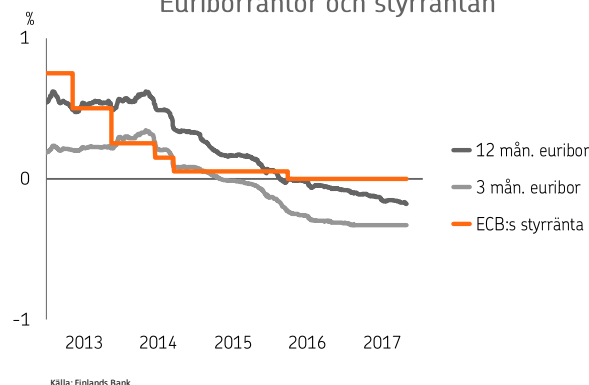
Inlåningen ökade med 5,4 procent från jämförelseperioden i fjol. Inlåningen från hushåll stärktes till 3,9 procent. De tidsbundna insättningarna fortsatte däremot att minska. Inlåningen från företag fortsatte att minska.

Värdet av de i Finland registrerade placeringsfonderna ökade under det tredje kvartalet med 2 miljarder euro till 114,4 miljarder euro. Nettoteckningarna under det tredje kvartalet var 1,1 miljarder euro. Merparten av de nya placeringarna riktade sig till aktiefonder, blandfonder och alternativa fonder.

Den goda trenden i samhällsekonomin och den positiva utvecklingen på placeringsmarknaden stödde försäkringsbranschen. Å andra sidan tynger den intensiva

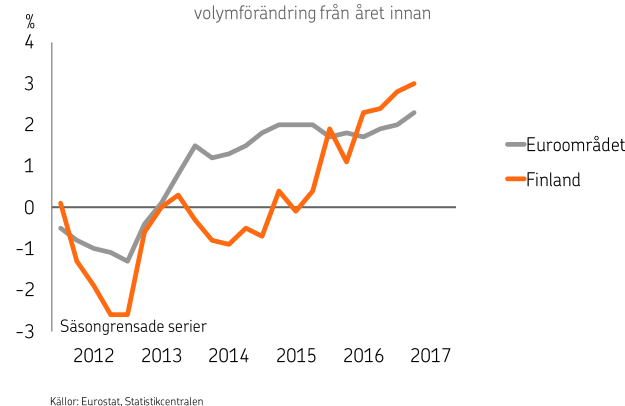
priskonkurrensen på marknaden för försäkringar för privatkunder utvecklingen för premieinkomsten.

Euriborräntor och styrräntan

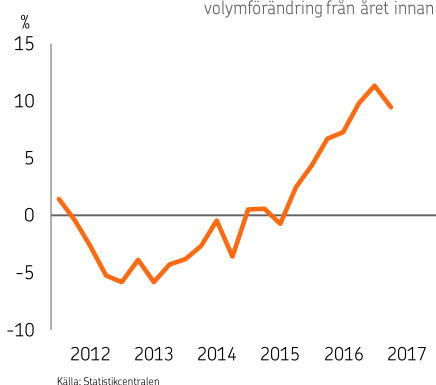
BNP

volymförändring från året innan

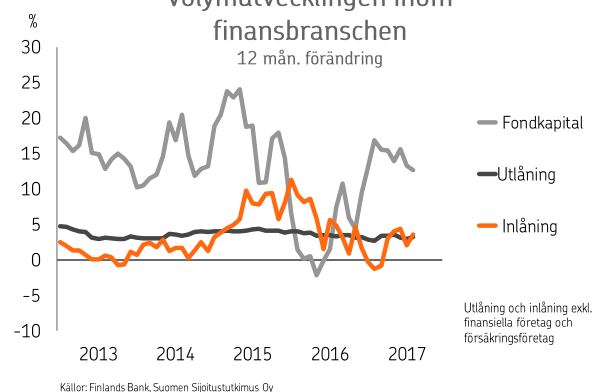
Investeringar i Finland

volymförändring från året innan

Volymutvecklingen inom finansbranschen

12 mån. förändring

Resultat och omslutning

Resultatanalys, milj. €	1–9/2017	1–9/2016	Förändring,%	7–9/2017	7–9/2016	Förändring,%	1–12/2016
Resultat före skatt	873	921	-5,1	290	306	-5,2	1 138
Bankrörelse	513	448	14,4	175	166	5,8	574
Skadeförsäkring	137	206	-33,4	30	86	-64,7	244
Kapitalförvaltning	190	183	4,3	98	48		226
Övrig rörelse	32	83	-61,3	-13	7		95
Intäkter							
Räntenetto	815	799	2,0	285	271	5,2	1 058
Försäkringsnetto	341	418	-18,5	80	149	-46,7	558
Provisionsintäkter, netto	674	637	5,8	217	200	8,2	859
Nettointäkter från placeringsverksamhet	405	282	43,9	170	99	71,2	390
Övriga rörelseintäkter	82	104	-20,9	13	11	24,9	122
Andel av intresseföretagens resultat	13	5		1	2	-35,2	1
Intäkter totalt	2 331	2 245	3,8	765	732	4,6	2 989
Kostnader							
Personalkostnader	564	563	0,3	171	167	2,6	762
Avskrivningar och nedskrivningar	159	116	36,6	63	41	54,4	160
Övriga rörelsekostnader	546	458	19,3	180	152	18,2	646
Kostnader totalt	1 269	1 136	11,7	415	361	15,1	1 567
Nedskrivningar av fordringar	28	36	-22,4	5	12	-63,6	77
Ny OP-bonus som samlats till ägarkunder	164	154	6,0	55	52	5,9	208

Balansräkningens nyckeltal, milj. €	30.9.2017	31.12.2016	Förändring, %
Fordringar på kunder	81 146	78 604	3,2
Investeringsstillgångar	23 074	25 105	-8,1
Skulder till kunder	63 396	60 077	5,5
Försäkringsskuld	10 134	10 586	-4,3
Skuldebrev emitterade till allmänheten	26 427	28 287	-6,6
Eget kapital	10 945	10 237	6,9
Omslutning totalt	134 462	133 747	0,5

Januari–september

OP Gruppens resultat före skatt var 873 miljoner euro (921). Resultatet minskade med 47 miljoner euro från jämförelseperiodens resultat. Resultatet minskade till följd av att posterna av engångsnatur samt försäkringsnettot minskade och kostnaderna ökade. I rapportperiodens resultat ingick intäkter av engångsnatur för 41 miljoner euro (71). Nettoprovisionsintäkterna och nettointäkterna från placeringsverksamheten ökade däremot från jämförelseperioden.

Räntenettot ökade med 2,0 procent till 815 miljoner euro. Bankrörelsens räntenetto ökade med nästan 5 procent, men gruppens räntenetto minskade av att räntenettot för segmentet Övrig rörelse minskade. Försäkringsnettot stramades åt med 18,5 procent till 341 miljoner euro i synnerhet till följd av att planen för sänkningen av diskonteringsräntan tidigare lagts och skadeutvecklingen var svagare än under jämförelseperioden. Minskningen i diskonteringsräntan ökade försäkringsärsättningarna med 102 miljoner euro (41). Nettoprovisionsintäkterna var 674 miljoner euro, dvs. 37 miljoner euro större än ett år tidigare. Fondernas provisionsintäkter ökade med 11 miljoner euro och provisionerna från livförsäkringsrörelsen med 10 miljoner euro. Provisionskostnaderna minskade med totalt 15 miljoner euro.

Nettointäkterna från placeringsverksamheten ökade med 43,9 procent till 405 miljoner euro. Intäkterna från egetkapitalinstrument bland tillgångar som kan säljas ökade med totalt 105 miljoner euro från jämförelseperioden. Nedskrivningarna av tillgångar som kan säljas minskade med 15 miljoner euro. Nettointäkterna från värdepappershandeln ökade till följd av positiva värdeförändringar i derivatens kredit- och motpartsrisk som beror på marknadsförändringar. Nettointäkterna från livförsäkringens placeringsverksamhet minskade till följd av att realisationsvinsterna minskade.

De övriga rörelseintäkterna minskade från jämförelseperioden med 20,9 procent till 82 miljoner euro. Återbäringar av mervärdesskatter av engångsnatur från tidigare år och räntor på dem bokfördes för totalt 22 miljoner euro. OP Gruppen sålde sitt avtals- och betalterminalbestånd för kortinlösen- och betalterminaltjänster till Nets under det andra kvartalet. Bland övriga rörelseintäkter bokfördes intäkter av engångsnatur på 25 miljoner euro från affären. Extra avskrivningar och övriga kostnader bokfördes för affären för 6 miljoner euro. Under jämförelseperioden bokfördes under det andra kvartalet intäkter av engångsnatur för 71 miljoner euro för affären med Visa Europe Ltd.

Kostnaderna ökade med 11,7 procent till 1 269 miljoner euro (1 136). Kostnadsökningen berodde främst på att kostnaderna för utveckling av den nuvarande affärsrörelsen, verksamhetskostnaderna för nya affärsrörelser samt avskrivningarna och nedskrivningarna ökade. OP Gruppens betydande satsningar på utveckling av tjänsterna ökade utvecklingskostnaderna med 50 miljoner euro. Utvecklingskostnaderna var totalt 146 miljoner euro (96). De nya affärsrörelsernas andel av ökningen i kostnader totalt var 19 miljoner euro. Avskrivningarna och nedskrivningarna ökade från jämförelseperioden med 43 miljoner euro till 159 miljoner euro till följd av att avskrivningarna av dataprogram och nedskrivningarna av rörelsefastigheter ökade.

Personalkostnaderna, 564 miljoner euro, var ungefär lika stora som under jämförelseperioden.

Resultatförsvagande nedskrivningar på olika resultatposter bokfördes för totalt 50 miljoner euro (84), varav 28 miljoner euro (36) bokfördes på krediter och övriga fordringar. Nettonedskrivningarna av krediter och övriga fordringar var mycket små, dvs. 0,04 procent (0,06) av kredit- och garantistocken.

OP Gruppens inkomstskatt för rapportperioden var 171 miljoner euro (183). Den effektiva skattesatsen var 19,6 procent (19,8).

OP Gruppens eget kapital ökade med 6,9 procent till 10,9 miljarder euro (10,2). Det egna kapitalet ökade av rapportperiodens resultat och Avkastningsandelarna. I eget kapital ingick Avkastningsandelar för 2,8 miljarder euro (2,7), av dem bestod 0,2 miljarder euro (0,3) av uppsagda Avkastningsandelar. Avkastningsmålet för Avkastningsandelarna för 2017 och 2018 är 3,25 procent. Den ränta som samlats för Avkastningsandelarna under rapportperioden uppskattas vara totalt 67 miljoner euro (62). För 2016 betalas räntor för totalt 83 miljoner euro i juni 2017. Fonden för verkligt värde minskade med 84 miljoner euro till 234 miljoner euro.

Juli–september

Det tredje kvartalets resultat före skatt var 290 miljoner euro (306). Resultatet minskade från jämförelseperioden med 16 miljoner euro till följd av att försäkringsnettot minskat och kostnaderna ökat. Resultatutvecklingen under det tredje kvartalet stöddes särskilt av ökningen i räntenettot, nettoprovisionsintäkterna samt i nettointäkterna från placeringsverksamheten. Intäkterna totalt, 765 miljoner euro, ökade med 4,6 procent från jämförelseperioden trots att försäkringsnettot stramades åt.

Räntenettot ökade jämfört med samma tid i fjol med 5,2 procent till 285 miljoner euro. Försäkringsnettot stramades åt med 46,7 procent till 80 miljoner euro i synnerhet till följd av att planen för sänkningen av diskonteringsräntan tidigare lagts. Nettoprovisionsintäkterna var 217 miljoner euro, dvs. 16 miljoner euro större än ett år tidigare. Nettointäkterna från placeringsverksamheten ökade med 71,2 procent till 170 miljoner euro. Intäkterna från egetkapitalinstrument bland tillgångar som kan säljas ökade med 76 miljoner euro från jämförelseperioden.

Kostnaderna ökade från jämförelseperioden med 15,1 procent till 415 miljoner euro. Avskrivningar och nedskrivningar av materiella och immateriella tillgångar ökade med 54,4 procent till 63 miljoner euro. De övriga rörelsekostnaderna ökade med 18,2 procent till 180 miljoner euro. De betydande satsningarna på utvecklingen av tjänsterna ökade kostnaderna för utveckling med 15 miljoner euro från jämförelseperioden.

OP Gruppens strategi och numeriska mål

I enlighet med strategin, som fastställdes i juni 2016, har OP Gruppen som mål att gradvis förändras från en ren finansaktör till ett flerbranschföretag med gedigen finanskompentens i den digitala tiden. Strategin lyfter fram utvecklingen av kundupplevelsen genom att digitalisera tjänster och funktioner. OP Gruppen kommer under de närmaste åren att utvidga hälso-

och välbefinnandetjänsterna till gruppens fjärde affärsområde vid sidan av bank-, skadeförsäkrings- och kapitalförvaltningsrörelserna.

OP Gruppen genomför ett omfattande utvecklingsprogram för att sätta fart på digitaliseringen av gruppens tjänster. Strategin omsätts i praktiken inom 15 strategiska projekt. Under 2016–2020 kommer upp till 2 miljarder euro att satsas på utvecklingsinvesteringar i nuvarande och ny affärsverksamhet. De investeringar som krävs för att förnya och effektivisera affärsrörelsen ökar gruppens kostnader och försämrar lönsamheten innan nyttan hos investeringarna realiserar i form av en förbättring av nyckeltalen.

Gruppens utvecklingssatsningar ökade i enlighet med strategin betydligt under rapportperioden och de var över 40 procent större än ett år tidigare. Merparten av satsningarna riktade sig till att utveckla den nuvarande affärsrörelsen, men de nya affärsrörelsernas andel ökar i framtiden. Utvecklingssatsningarna på årsplanet uppskattas överstiga 400 miljoner euro.

Utvecklingsinvesteringarna säkerställer att den nuvarande affärsrörelsen är konkurrenskraftig och kontinuerlig samt att verksamheten är förenlig med bestämmelserna och skapar förutsättningar för nya kundorienterade affärsmodeller.

Förnyelsen av ICT-arkitekturen och bassystemen för rörelsesegmenten fortsatte under rapportperioden i syfte att förbättra gruppens konkurrenskraft och möjliggöra nya digitala tjänster. De viktigaste satsningarna under rapportperioden riktade sig till att på grupplanet förnya ICT-plattformen, betalnings- och kortsystem samt system för skadeförsäkring och finansiering. Den elektroniska försäljningen och kommunikationen inom kapitalförvaltningen utvecklades också.

Under rapportperioden lanserades förnyade nättjänster för privat- och företagskunder (op.fi). Flera nya funktioner lanserades i OP-mobilien och Pivo. Under rapportperioden togs också i bruk de första helt digitala finanstjänsterna: inom OP Nano-tjänstefamiljen lanserades en hemförsäkring i maj och en reseförsäkring i september. Flera nya produkter lanserades, till exempel den nya trafikförsäkringen och ränteskyddsprodukterna för bolån hade god efterfrågan bland kunderna.

Flera omfattande projekt som beror på myndigheterna och lagstiftningen pågår också. De största av dem hänför sig till ändringar i bestämmelserna om dataskydd och penningtvätt, det nya betaltjänstdirektivet (PSD2) samt kapitalförvaltning (MiFID2 och T2S) och ekonomiförvaltning (IFRS9).

Inom de nya affärsrörelserna öppnades sjukhus i Uleåborg och Kuopio och flera nya tjänster för mobilitet och handel lanserades. Dessutom togs de första nya tjänsterna för boende i pilot-bruk. Utgångspunkten för utvecklingen av nya affärsrörelser är att de på ett naturligt sätt ska ansluta sig till den nuvarande affärsrörelsen.

OP Gruppens numeriska mål	30.9.2017	31.12.2016	Mål 2019
Kundupplevelse, NPS (-100–+100)			
Varumärket	20,4	22,7	25
Kundmöten	57	53	70, på sikt 90
CET1-kapitaltäckning, %	19,2	20,1	22
Avkastning på ekonomiskt kapital, % (12 mån. glidande)	21,4	22,7	22
Kostnader för nuvarande affärsrörelse (12 mån. glidande), milj. €	1 645	1 532	Kostnaderna 2020 på samma nivå som 2015 (1 500)
Ägarkunder, miljoner	1,8	1,7	2,1 (2019)

Förvaltningsrådet preciserade OP Gruppens effektivitetsmål 26.10.2017. Enligt det tidigare målet skulle kostnaderna för OP Gruppens nuvarande affärsrörelse 2019 ligga på högst samma nivå som 2015. Det nya målet är att kostnaderna för OP Gruppens nuvarande affärsrörelse 2020 är lika stora som kostnaderna 2015.

Hur gruppen främjat ägarkundernas och omvärldens framgång

OP Gruppens verksamhet bygger på kooperativa värden, en stark kapitaltäckning, kunnig riskhantering och respekt för kunderna. Gruppens värden är människonärhet, ansvars känsla och framgång tillsammans. Gruppens grunduppgift är att med sin starka kapitaltäckning och effektivitet skapa bestående ekonomisk framgång, trygghet och välfärd för sina ägarkunder och omvärlden.

Eftersom OP Gruppen är ett kooperativt företag styrs verksamheten av en dubbelroll. I affärsrörelserollen erbjuder gruppen kunderna konkurrenskraftiga produkter och tjänster samt ser till att verksamheten är lönsam och att kapitaltäckningen utvecklas. I den samhälleliga rollen främjar OP omvärldens framgång och välmående på lång sikt genom att verka som en positiv förändringskraft i omvärlden. Den samhälleliga rollen innebär effektiva handlingar för samhällets bästa såväl på det lokala planet som på riksplanet – digitalt och fysiskt. Gruppens framgång mäts i hur gruppen lyckas i båda rollerna.

Januari–september

Under rapportperioden fortsatte OP Gruppen de Finland framåt-initiativ som beslut fattats om tidigare. Målet för Finland framåt-initiativen är att öka spelrummet och den ekonomiska aktiviteten för OPs breda kundkår och hela Finland.

Finansiering av tillväxtpotential hos sme-företag

OP Gruppen fungerar som förmedlare i två finansieringsprogram för sme-företag som garanteras av Europeiska investeringsfonden (EIF) och som möjliggör en finansiering på totalt 300 miljoner euro. EIF beviljar en riskdelningsgaranti på

50 procent för krediterna. Programmen har riktats till projekt hos växande och innovativa företag samt till investeringar. Avtalet för det första finansieringsprogrammet undertecknades i mars 2016 och det är avsett för företag som sysselsätter färre än 500 personer. Avtalet som undertecknades i januari 2017 riktar sig däremot till en målgrupp med företag som sysselsätter färre än 250 personer. OP har inom ramen för programmen redan beviljat 230 företagslån för totalt över 140 miljoner euro. OP Gruppen stöder den ekonomiska tillväxten och sysselsättningen i framtiden genom att finansiera små och medelstora företag med tillväxtpotential.

#Familjeextra som stöd för babyfamiljer

#Familjeextra-initiativet som riktar sig till babyfamiljer erbjuder produkter och tjänster som underlättar vardagen för målgruppen nya familjer. Till exempel har hälso- och utkomstförsäkringen för ofödda barn avgiftsfritt i ett års tid redan beviljats över 22 000 babyer. Värde av den förmån som kunderna får var vid slutet av rapportperioden 10 miljoner euro. Dessutom erbjuds familjer som skött sina låneärenden avtalsenligt och som får barn före slutet av 2017 en möjlighet till amorteringsfrihet för bolån i högst 12 månader utan expeditionsavgifter. Föräldrar till barn under ett år erbjuds fram till slutet av 2017 NewLife-livförsäkringen avgiftsfritt för ett år.

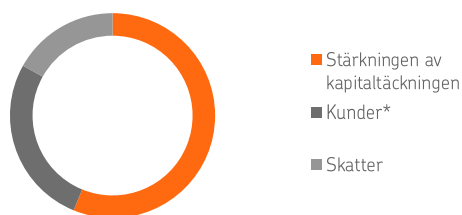
Frivilligarbete för att hedra det hundraåriga Finland

OPs gåva till det hundraåriga Finland är hundra år av frivilligarbete. OPs alla 12 000 anställda får delta i frivilligarbete en dag på arbetstid. Det här motsvarar ungefär hälften av målet på hundra årsverken. Den andra hälften av målet ska uppnås genom att på bred front uppmuntra finländarna till frivilligarbete. Vid årsskiftet öppnades en webbplats för förmedling av frivilligarbete, hiio100.fi, som för samman dem som behöver och dem som erbjuder frivilligarbete. Då den här delårsrapporten offentliggörs har frivilligarbete utförts för 50 år. Målet kan följas upp i realtid på adressen hiio100.fi.

Användningen av resultatet

Eftersom OP Gruppen är ett kooperativt företag har den inte som mål att maximera vinsten för ägarna, utan att så effektivt som möjligt producera de tjänster som ägarkunderna behöver. Gruppen använder den gemensamma framgången för ägarkundernas bästa i form av koncentreringsförmåner och andra ekonomiska förmåner samt för att upprätthålla och utveckla betjäningsförmågan.

Uppskattning av hur OP Gruppens rörelseresultat för rapportperioden används då det fastställts efter räkenskapsperiodens slut:

*) Kunder = OP-bonus, försäkringsrabatter och räntor på ägarkundernas investeringar i andelskapital

OP behöver en stark kapitaltäckning såväl för att framgångsrikt genomföra sin grunduppgift som för att uppfylla de ökande myndighetskraven. Merparten av rörelseresultatet används för att stärka kapitaltäckningen. Det här betyder att gruppen måste vara effektiv och ha resultatkapacitet också i fortsättningen.

En betydlig del av resultatet återbetalas till ägarkunderna genom OP-bonus och genom olika förmåner och rabatter. I enlighet med grundprincipen för kooperativa företag ska nyttan fördelas i proportion till hur mycket varje medlem anlitar andelslagets tjänster. Förmånshelheten består av OP-bonus som samlas för nästan alla ärenden i proportion till mängden ärenden samt av förmåner och rabatter på banktjänster samt på skadeförsäkrings- och kapitalförvaltningsprodukter. Dessutom erbjuds vissa tjänstekoncept endast till ägarkunder. Ägarkunderna kan också placera i sin andelsbank via Avkastningsandelar. På Avkastningsandelarna betalas en årlig ränta som utgör bankernas vinstutdelning.

Mätt enligt de skatter som OP Gruppen betalar för resultatet är den en av de största skattebetalarna i Finland. Genom att betala skatten i Finland främjar gruppen hela Finlands framgång.

Andra viktiga händelser i januari–september

ECB erbjöd euroområdet kreditinstitut en serie av fyra riktade långfristiga refinansieringstransaktioner (TLTRO-II), var och en med en löptid på fyra år, främst för att stöda tillväxten. Bankerna kan inom ramen för TLTRO-II låna ett belopp som motsvarar högst 30 procent av deras utlåning till företag och hushåll inom euroområdet i slutet av januari 2016 med undantag av bolån till hushåll. För att kunna upprätthålla den goda tillväxten deltog OP Gruppen under rapportperioden i TLTRO-II-transaktioner med 1 miljard euro. OP Gruppen har deltagit i TLTRO-II-transaktioner med totalt 4 miljarder euro.

OP Gruppen underrättades 2.2.2017 om att ECB beslutat att fastställa ett riskviktsgolv för OP Gruppens hushållsexponeringar för en tid på 18 månader. Beslutet beror på att ECB noterat brister i styrnings- och valideringsprocessen för den IRBA-metod (Internal Ratings Based Approach) som OP Gruppen tillämpar för kapitaltäckningsanalysen, i synnerhet att valideringar försenats. De centralaste bristerna är korrigerade. Korrigeringen av de återstående bristerna framskrider planenligt.

Finansinspektionen påförde 7.3.2017 Helsingforsnejdens Andelsbank en offentlig varning och en påföljdsavgift på 400 000 euro för brister i anslutning till utredningsskyldigheten vid investeringsrådgivningen. Korrigerande åtgärder har vidtagits och kunderna har inte förorsakats ekonomisk skada. Varningen baserar sig på en inspektion av flera olika aktörer som Finansinspektionen utförde hösten 2015.

OP Gruppen och Nets undertecknade 5.4.2017 ett avtal enligt vilket OP 28.6.2017 sålde sitt avtals- och betalterminalbestånd för kortinlösen- och betalterminaltjänster till Nets. Med tjänsterna för kortinlösen och betalterminaler kan köpmännen ta emot kortbetalningar som ett betalningssätt för inköp. Genom köpet övergick cirka 15 000 köpmäns avtal om kortinlösen- och betalterminaltjänster från OP till Nets. OP och Nets har samarbetat inom de tjänster som är föremål för köpet sedan 2011. OP Gruppen har bokfört en positiv resultateffekt av

engångsnatur på 19 miljoner euro för affären för det tredje kvartalet.

OP Gruppen har lämnat in sitt svar på Konkurrens- och konsumentverkets utredningsbegäran från 2015. Myndigheterna reder ut OP Gruppens marknadsställning inom hushållsbankstjänster och prissättningen av skadeförsäkringsprodukter. Myndigheterna utreder fortfarande ärendet.

Ansvarskänsla

Samhällsansvaret är en fast del av OP Gruppens affärsrörelse och gruppens strategi. Inom vårt arbete kring samhällsansvaret beaktar gruppen det ekonomiska och sociala ansvaret samt miljöansvaret. OP Gruppens mål inom samhällsansvaret är att vara en föregångare inom branschen i Finland. OP Gruppen har förbundit sig till att iakttä Global Compact-initiativets tio principer om mänskliga rättigheter, rättigheter i arbetslivet, miljöprinciper och antikorruption. OP har sedan 2009 iakttagit FN:s principer för ansvarsfull placering. Under rapportperioden anslöt sig OP till FIBS ry:s mångfaldsnätverk.

OP meddelade i maj att gruppen från början av juli publicerar ansvarsfullhetsanalyser för sina fonder. De fondspecifika analyserna uppdateras fyra gånger per år och de publiceras för de fonder, för vilka det finns tillräckligt med information för att göra en analys. Som grund för analyserna används den ansvarsfullhetsinformation som MSCI samlar in.

OP uppdaterade under rapportperioden sitt samhällsansvarsprogram med rubriken "Ansvarskänsla som en positiv förändringskraft". Programmet baserar sig på fyra teman: "Vi främjar hållbar ekonomi", "Vi stöder den regionala livskraften", "Vår verksamhet är människonära och engagerande" och "Vi främjar hälsa, trygghet och välfärd". Till de praktiska målen för programmet hör till exempel målet om koldioxidpositivitet fram till 2025.

Kundrelationer och kundförmåner

OP Gruppens ägarkunder ökade under januari–september med 63 000 till över 1,8 miljoner.

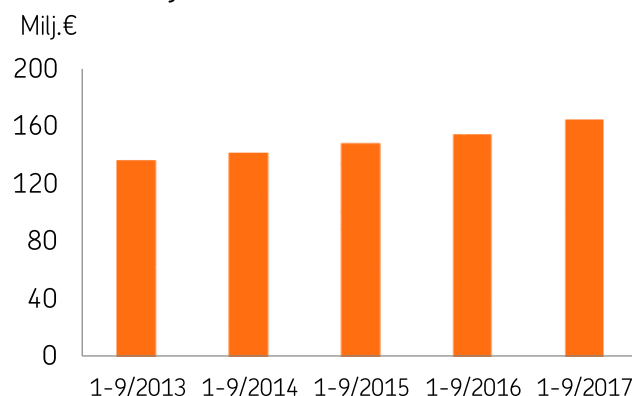
Vid slutet av september uppgick andelsbankernas ägarkunders placeringar i andelsbankernas Avkastningsandelar och medlemsandelar till totalt 3,0 miljarder euro (2,9).

Antalet kunder i OP Gruppen ökade i januari–september nettomässigt med 28 000. Vid slutet av september var antalet kunder 4 385 000. Antalet privatkunder översteg 3 941 000 och antalet företagskunder översteg 443 000. Antalet gemensamma kunder inom bank- och skadeförsäkringsrörelsen ökade med 30 000 till över 1,8 miljoner under januari–september.

Andelsbankernas ägarkunder samlar OP-bonus för sina bank-, skadeförsäkrings- och kapitalförvaltningsärenden. Värdet av den nya bonus som ägarkunderna samlat genom att koncentrera sina ärenden var totalt 164 miljoner euro (154) för januari–september. Bonus användes för bank- och kapitalförvaltningstjänster för totalt 77 miljoner euro (77) och för försäkringspremier för skadeförsäkringsprodukter för 85 miljoner euro (79). OP-bonus användes för 1 759 000

försäkringsräkningar (1 648 000), av vilka 242 000 (220 000) betalades helt med bonus.

Ny kundbonus som samlats

Under rapportperioden beviljades ägarkunderna 54 miljoner euro (52) i koncentreringsrabatter på skadeförsäkringar.

Den ränta som samlats för Avkastningsandelarna under rapportperioden uppskattas vara totalt 67 miljoner euro (62). Avkastningsmålet för Avkastningsandelarna för 2017 är 3,25 procent (3,25). Räntan på Avkastningsandelarna för innevarande år uppskattas enligt avkastningsmålet totalt uppgå till cirka 88 miljoner euro (83).

Flerkanalstjänster

Gruppens servicenät består av flera kanaler: kontors-, nät-, telefon- och mobiltjänster. Personlig kundbetjäning erbjuds på kontor och digitalt. Gruppens mål är att erbjuda branschens bästa kundupplevelse i flera kanaler genom fortlöpande och betydelsefulla möten i alla kanaler.

OP-mobilen var i september huvudkanal för kundernas dagliga ärenden med nästan 16 miljoner besök på en månad. Antalet besök i nättjänsterna var cirka 9 miljoner. Antalet besök i mobilapplikationen Pivo översteg 2 miljoner i september.

Under rapportperioden har för kunderna lanserats flera nya mobilbetalningssätt: Pivos kompisbetalning, Pivos betalknapp samt Siirto-betalningar i Pivo och OP-mobilen. Med Pivos kompisbetalning och Siirto-betalningen kan kunderna överföra pengar till en annan person med hjälp av mottagarens telefonnummer. Med Pivos betalknapp kan kunderna betala inköp i nätaffärer utan nyckeltalslista eller kortkod. Pivos betalknapp är redan ett alternativt betalsätt i över 4 000 nätaffärer.

OP förstärkte i september sitt tjänsteutbud inom mobil betalning riktat till företag genom att köpa tjänsten Payment Highway. Med tjänsten kan OPs företagskunder erbjuda sina kunder nya mobila betalningssätt såsom Pivo och Siirto samt återkommande betalningar med kreditkort. Tjänsten kan användas till exempel för att beställa mat på nätet eller för att tanka utan kort.

OPs nättjänst op.fi har förnyats och den betjänar både privatkunder och företagskunder i bank- och försäkringsärenden. Kunderna styrs till den nya tjänsten. Den gamla webbplatsen fungerar ännu som reservtjänst. Den nya tjänsten har från första

början utvecklats tillsammans med kunderna, och respons samlas fortfarande in av kunderna för att vidareutveckla tjänsten.

Trots ökningen inom nät- och mobiltjänsterna har OP Gruppen fortfarande landets mest omfattande kontorsnät med över 400 kontor i hela landet. Det egna kontorsnätet stöds dessutom av ett omfattande nätverk av ombud och partner som är särskilt viktigt vid försäljningen av skadeförsäkringar.

OP Gruppen har stor närvaro i de vanligaste sociala medierna, där den har sammanlagt närmare 350 000 följare. Utöver gruppens konton i sociala medier på riksplanet, har många andelsbanker egna Facebook-sidor där de delar publikationer som är avsedda för den lokala kundkåren. I mars öppnades op.media, som är ett nytt gemenskapligt nätmedium för OPs ägarkunder och företagskunder. Tjänsten har varje månad cirka 350 000 besökare.

Nya affärsrörelser

Hälsa och välbefinnande

Pohjola Hälsa Ab öppnade sitt fjärde sjukhus i Kuopio i slutet av augusti. Tidigare har sjukhus öppnats i Helsingfors, Tammerfors och Uleåborg. Pohjola Hälsa håller på att utvidgas till en riksomfattande aktör och nu byggs det femte sjukhuset i Åbo. Enligt byggplanerna kommer verksamheten att inledas i skiftet maj-juni 2018.

Förvaltningsrådet behandlade vid sitt sammanträde 28.9.2017 följande etapper i utvidgningen av hälso- och välbefinnanderörelsen enligt strategin. Under de kommande åren är avsikten att utvidga affärsrörelsen bland annat genom att bygga upp ett riksomfattande läkarstationsnätverk. Dessutom reds ut hur tjänsteurvalet kan utvidgas till omsorgstjänster för äldre.

Kunderna har varit nöjda med betjäningen vid Pohjolasjukhusen. Operationspatienterna gav vid slutet av september NPS-talet 97.

Mobilitet

I november 2016 tog OP sitt första steg inom mobilitetstjänster genom att lansera tjänsten OP Kulku i huvudstadsregionen. Tjänstens syfte är att sänka tröskeln för att börja använda elbilar genom att erbjuda konsumenter och småföretag möjlighet att köra elbilar till en månadsavgift. OP Kulku utvidgades under våren och sommaren till Tammerfors och Åbo med näromgivning. I juli lanserades OP Kulkus bildelningsalternativ där kommuner kan skaffa elbilar som de anställda eller kommuninvånarna kan använda tillsammans. De här delade bilarna får användas också på fritiden. I Kotka startar i november ett stadsbilsexperiment som grundar sig på tjänsten.

OP meddelade i april att den tillsammans med Fortum ska bygga cirka hundra laddningsställen för elbilar runt om i Finland. De nya laddningsställena kommer att placeras i anslutning till andelsbankernas kontor och byggandet av dem pågår för närvarande.

I maj lanserade OP DriveNow-bildelningsbilarna i Finland. Den som registrerat sig som användare i tjänsten DriveNow har

tillgång till 150 bilar i Helsingfors och dess närregioner till ett pris som baserar sig på antalet körminuter. Under det tredje kvartalet infördes nya funktioner i DriveNow-tjänsten, t.ex. timpaket och dynamisk prissättning. Vid slutet av september hade DriveNow redan över 12 000 kunder i Finland.

I slutet av augusti lanserade OP parallellt med den minutbaserade tjänsten DriveNow och den långvariga hyrtjänsten OP Kulku tjänsten OP Periodbil, där minimihyrestiden är en månad.

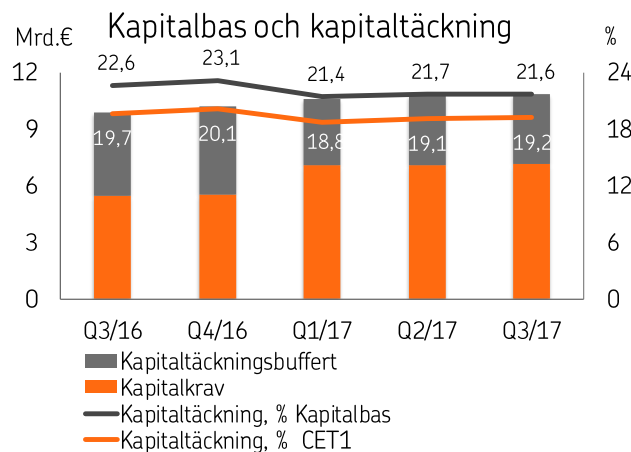
Kapitaltäckning

Kapitaltäckning enligt lagen om tillsyn över finans- och försäkringskonglomerat

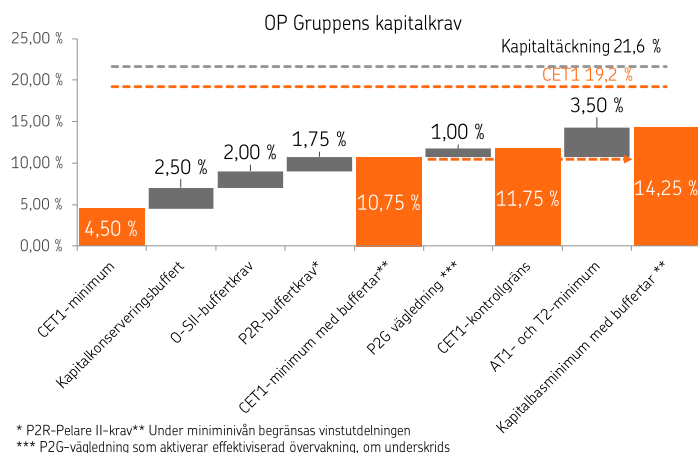
OP Gruppens kapitalbas uträknad enligt lagen om tillsyn över finans- och försäkringskonglomerat (konglomeratlagen) överskred vid slutet av rapportperioden lagens minimibelopp med 3,5 miljarder euro (4,3). Bufferten minskade till följd av det Pelare 2-kapitalkrav (P2R) på 1,75 procent som ECB fastställt utifrån tillsynsmyndighetens bedömning i kombination med den höjning av kapitalkravet som beror på tillväxten i bankrörelsen samt de riskviktsgolv som ECB fastställt. P2R-kravet höjde kapitalkravet för kapitaltäckningen enligt kreditinstitutslagen från 12,5 procent till 14,3 procent beräknat på de riskvägda posterna. Gruppens kapitalbas i förhållande till minimikapitalkravet var 146 procent (170). P2R-kravet sänkte relationstalet med 16 procentenheter. Relationstalet var 159 procent utan de riskviktsgolv som ECB fastställt. Till följd av bankrörelsens buffertkrav och försäkringsbolagens solvenskrav beskriver kapitaltäckningen enligt konglomeratlagen inte konglomeratets minimikapital, utan den nivå inom vilken konglomeratet kan verka utan myndighetsåligganden på grund av underskridning av buffertar.

Kapitaltäckning för kreditinstitut

OP Gruppens CET1-kapitaltäckning var vid slutet av rapportperioden 19,2 procent (20,1). De riskviktsgolv som ECB fastställt sänkte kapitaltäckningen med 1,8 procentenheter. Ökningen i kärnprimärkapitalet överskred den ökning i det totala riskvägda exponeringsbeloppet, som beror på att utlåningen ökat. De kalkylerade justeringarna av förmånsbestämda pensionsplaner (IAS 19) inverkade på gruppens CET1-kapitaltäckning med cirka -1,0 procentenheter, dvs. något mindre än vid slutet av 2016.

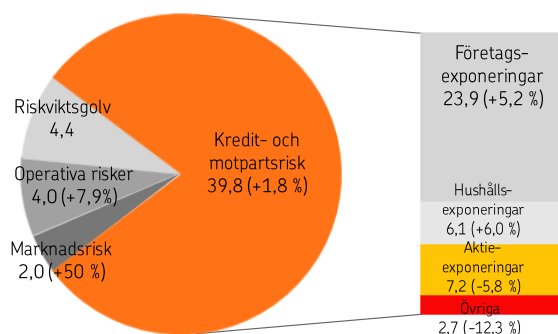
Kapitaltäckningen i OP Gruppens kreditinstitutsverksamhet är stark i förhållande till den lagstadgade kapitaltäckningen och de kapitalkrav som ställs av myndigheterna. Den lagstadgade minimigränsen är 8 procent för kapitalrelationen och 4,5 procent för CET1-kapitaltäckningen. Kapitalkonserveringsbufferten på 2,5 procent enligt kreditinstitutslagen, O-SII-buffertkravet på 2 procent och ECB:s P2R-krav höjer i praktiken den lägsta gränsen till 14,3 procent för kapitalrelationen och till 10,8 procent för CET1-kapitaltäckningen.

Kärnprimärkapitalet i gruppens kreditinstitutsverksamhet var vid slutet av rapportperioden 9,6 miljarder euro (8,9). Kärnprimärkapitalet ökade till följd av bankrörelsens resultat, emissionen av Avkastningsandelar och utdelningen från gruppens försäkringsföretag. Korrigeringarna enligt IAS 19 som dragits av kärnkapitalet minskade något jämfört med årsskiftet. Beloppet av Avkastningsandelarna i kärnprimärkapitalet var 2,8 miljarder euro (2,6).

Det totala riskvägda exponeringsbeloppet uppgick vid slutet av rapportperioden till 50,1 miljarder euro (44,1), vilket är 13,7 procent större än vid slutet av fjolåret. I siffrorna för slutet av året har inte beaktats ECB:s lägsta gräns för riskvikten, vars andel av tillväxten är 72 procent. Den lägsta gränsen för riskvikterna för hushållsexponeringar som ECB fastställt var 4,4 miljarder euro, och utan den var det totala riskvägda exponeringsbeloppet 45,8 miljarder euro och ökningen från årsskiftet 3,8 procent. De genomsnittliga riskvikterna för företagsexponeringarna minskade något. De genomsnittliga riskvikterna för hushållsexponeringarna ökade något.

Totalt riskvägd exponeringsbelopp
30.9.2017 50,1 mrd.€
(förändring från årets början 14 %)

Finans- och försäkringskonglomeratets interna investeringar i försäkringsföretag behandlas i enlighet med ECB:s tillstånd som riskvägda poster. I aktieexponeringarna ingår 6,5 miljarder euro i riskvägda poster för gruppens interna innehav i försäkringsföretag med en riskvikt på cirka 280 procent.

Finansinspektionen fattar ett makrotillsynsbeslut kvartalsvis. Finansinspektionen beslöt i september 2017 att tills vidare inte ställa något kontryckiskt buffertkrav för bankerna, men bekräftade att den inför en lägsta gräns på 15 procent för riskvikten för bolån från början av 2018 för en period på minst två år. Med riskviktsgolvet vidtas förberedelser för den systemrisk som förorsakas av att hushållens skuldsättning enligt Finansinspektionen ökat. Den lägsta gränsen för riskvikten påverkar inte OP Gruppens totala riskvägda exponeringsbelopp med beaktande av de lägsta gränser för riskvikt för hushållsexponeringarna som ECB fastställt. Utan ECB:s lägsta gräns för riskvikten skulle Finansinspektionens lägsta gräns för riskvikt på 15 procent för bostadskrediter försvaga CET1-kapitaltäckningen med uppskattningsvis 1,1 procentenheter.

I de kommande EU-bestämmelserna ingår ett krav som beskriver skuldsättningsgraden, dvs. bruttosoliditetsgraden (Leverage Ratio). Bruttosoliditetsgraden för OP Gruppens bankrörelse är enligt nuvarande tolkningar uppskattningsvis 7,8 procent (7,4) enligt siffrorna vid slutet av rapportperioden. Enligt utkastet till bestämmelserna är miniminivån 3 procent.

Finansministeriet förbereder att inta en systemriskbuffert i kreditinstitutslagen. Enligt utkastet skulle Finansinspektionen kunna fastställa en systemriskbuffert på 0–5 procent. Bufferten påverkar OP Gruppen endast om den överskrider OP Gruppens O-SII-buffert, som för närvarande är 2 procent.

Skade- och livförsäkring

Skadeförsäkringens solvensställning var fortsatt stark och högre än vid årsskiftet. Livförsäkringens solvensställning var bättre än vid årsskiftet, trots att en extra utdelning minskade kapitalbasen.

Solvens II	Skadeförsäkring*		Livförsäkring	
	30.9. 2017	31.12. 2016	30.9. 2017	31.12. 2016
Kapitalbas, milj. €**	1 101	992	1 437	1 455
Kapitalkrav, milj. €**	670	693	710	742
Solvensprocent**	164	143	202	196
Solvensprocent (utan beaktande av övergångsbestämmelse)	161	127	160	149

*I skadeförsäkringen ingår OVY Försäkring Ab
**med beaktande av övergångsbestämmelser

ECB:s tillsyn

OP Gruppen lyder under ECB:s tillsyn. ECB har för OP Gruppen ställt ett buffertkrav som baserar sig på tillsynsmyndighetens bedömning (SREP). Det buffertkrav som ECB fastställt och som gäller från 1.1.2017 (P2R) är 1,75 procent. Dessutom har ECB som kapitaltäckningsvägledning (P2G) fastställt 1,0 procent. Om gränsen överskrids påverkas t.ex. vinstutdelningen inte av det.

De relevanta lägsta gränser för riskvikter för hushållsexponeringar som ECB fastställt är 15,4 procent för exponeringar med säkerhet i fastighet och 32,7 procent för privatkunders övriga exponeringar. De lägsta gränserna för riskvikter gäller enligt beslutet till det tredje kvartalet 2018.

Skulder i enlighet med lagen om resolution

Enligt bestämmelserna om resolution av kreditinstitut och värdepappersföretag har resolutionsmyndigheten rätt att på ett sätt som påverkar placerarens ställning ingripa i villkoren för placeringsprodukter som banken emitterat. Resolutionsmyndighet för OP Gruppen är EU:s resolutionsnämnd (Single Resolution Board) i Bryssel. Resolutionsmyndigheten håller på att fastställa ett minimibelopp enligt resolutionslagen för OP Gruppen på grupplanen.

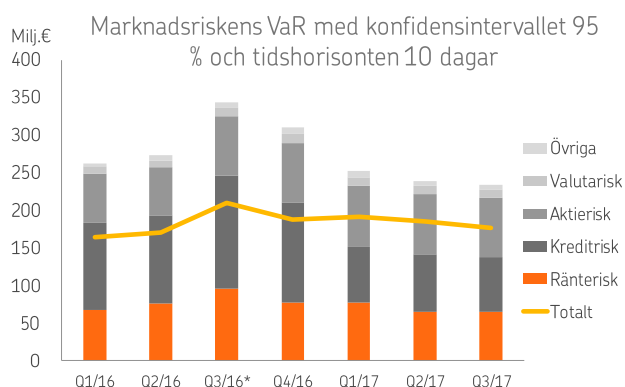
Riskposition

OP Gruppens riskposition har hållits stabil. Riskhanteringsförmågan är stark och tryggar förutsättningarna för gruppens affärsrörelse.

Den goda riskhanteringsförmågan och moderata målrisknivå höll kreditriskpositionen stabil.

OP Gruppens finansieringsposition och likviditet är goda. Tillgången på finansiering har hållits god. Under rapportperioden emitterade gruppen långfristiga obligationslån för totalt 2,9 miljarder euro. Dessutom deltog OP Gruppen i den andra serien av ECB:s riktade långfristiga refinansieringstransaktioner (TLTRO-II) med 1 miljard euro. Inlåningens andel av kreditstocken har hållits stabil under rapportperioden.

OP Gruppens marknadsriskposition var stabil under rapportperioden. Nyckeltalet VaR, som mäter gruppens marknadsrisk, var 177 miljoner euro (188) vid slutet av rapportperioden. I VaR ingår försäkringsföretagens totala omslutning, trading-funktionen, likviditetsreserven och gruppens treasurys rän teposition.

* Den separata balansräkningen (pensionsförsäkringsbeståndet) som överförts från Ömsesidiga Livförsäkringsbolaget Suomi ingår i siffrorna från och med Q3/16.

De operativa riskerna uppskattas i enlighet med målet vara moderata. Den snabba utvecklingen av verksamheten och tjänsterna ställer dock ytterligare utmaningar för riskhanteringen de närmaste åren.

Riskerna i förmånsbestämda pensionsplaner ansluter sig till ränte- och marknadsrisken, framtida pensionshöjningar samt till den längre förväntade livslängden. En förändring i den ränta som tillämpas vid diskontering av pensionsåtagandet har en väsentlig inverkan på pensionsåtagandets belopp. Den minskning i nettoskulden för förmånsbestämda pensionsplaner som under rapportperioden bokförts i övrigt totalresultat förbättrade rapportperiodens totalresultat före skatt med 28 miljoner euro. Nettoskulden minskade till följd av att räntorna steg och placeringsverksamhetens avkastning var god. Under jämförelseperioden försvagade ökningen i nettoskulden för förmånsbestämda pensionsplaner totalresultatet före skatt med 302 miljoner euro.

Bankrörelse

Bankrörelsens centrala risker är de kreditrisker som uppstår i kundrörelsen samt marknadsrisken.

Bankrörelsens kreditriskposition förblev stabil och riskerna måttfulla. Det sammanlagda beloppet av problemfordringar var 3,0 miljarder euro (2,6), varav sunda lånefordringar som beviljats en eftergift uppgick till 1,9 miljarder euro (1,7). Ökningen i problemfordringarna beror på den ökade användningen av lånefordringar som beviljats en eftergift samt delvis också på svagare ratingar till följd av uppdateringen av ratingklassskalan. Med problemfordringar avses över 90 dagar förfallna fordringar, övriga fordringar med risker och lånefordringar som beviljats en eftergift på grund av kundens ekonomiska svårigheter. Lånefordringar som beviljats en eftergift är fordringar där man på kundens initiativ kommit överens om lättnader i den ursprungliga betalningsplanen för att hjälpa kunden att klara av tillfälliga betalningssvårigheter. Andelsbankerna strävar efter att aktivt finna lösningar för att kunderna ska klara av tillfälliga betalningssvårigheter. Ändringar i betalningsplanen som beror på annat än kundens ekonomiska svårigheter klassificeras inte som problemfordringar. Nedskrivningarna hölls låga och utgjorde 0,04 procent av kredit- och garantistocken (0,06).

Kredit- och garantistocken växte under rapportperioden med 2,4 miljarder euro till 83,8 miljarder euro (81,3). Privatkundernas andel av kredit- och garantistocken var 59,6 procent (60,2). Exponeringar mot privatkunder delas in i sex huvudklasser, och av dem hörde 83,3 procent (84,2) till de två bästa klasserna och 3,8 procent (3,5) till de två svagaste klasserna. Företagskundernas (inkl. bostadssammanslutningarnas) exponeringar utgjorde 37,6 procent (37,5) av kredit- och garantistocken. Av företagskundernas exponeringar utgjorde exponeringarna i de bästa ratingklasserna 1–5,5 55,1 procent (55,2), medan exponeringarna inom de två sämsta ratingklasserna uppgick till 535 miljoner euro (526), dvs. 1,2 procent (1,2).

Inte en enda exponering mot en kund överskred tio procent av kapitalbasen efter avdragsposter och annan kreditriskreducering. Bankrörelsens kapitalbas som täcker exponeringar mot kunder uppgick till 11,1 miljarder euro (10,4).

I exponeringarna mot företag och bostadssammanslutningar var de mest betydande branscherna enligt exponeringsbeloppet uthyrning och förvaltning av bostäder 18,1 procent (17,7), uthyrning och förvaltning av övriga fastigheter än bostäder 9,6 procent (10,2) samt energi 9,1 procent (9,1). Av exponeringarna i branschen uthyrning och förvaltning av bostäder var 93,3

procent exponeringar i bostadssammanslutningar och 14,3 procent exponeringar med garantier från offentlig sektor.

Uppföljningen av exponeringarna inom Bankrörelsen redovisas nu enligt exponeringsgrupper i stället för de tidigare kundsektorerna. Jämförelseuppgifterna har justerats i enlighet med den nya uppföljningen.

Bankrörelsens ränterisk mätt med effekten av en räntesänkning på en procentenhet på räntenettet under 12 månader var vid slutet av september 88 miljoner euro. Mätningsskalan har 2017 ändrats så att den beaktar de ändringar om nollgolv för referensräntan på bolån som godkänts i konsumentskyddslagen.

OP Gruppen förvaltar vid slutet av rapportperioden insättningar som omfattas av insättningsgarantin för ett totalbelopp på 33,7 miljarder euro (32,6). Ur insättningsgarantifonden ersätts högst 100 000 euro till varje kund i OP Gruppen.

Skadeförsäkring

Skadeförsäkringens centrala risker är de försäkringstekniska riskerna i anslutning till skadeutvecklingen, marknadsriskerna för de placeringar som utgör täckning för försäkringsskulden, en oväntad förlängning av livslängden för förmånstagare till försäkringsskulden för pensioner, nivån på den ränta som används för att värdera försäkringsskulden samt differensen mellan försäkringsskuldens diskonteringsränta och marknadsräntorna.

En förlängning av den förväntade livslängden med ett år skulle öka försäkringsskulden för pensioner med 45 miljoner euro. En sänkning av den räntenivå som används vid värderingen av försäkringsskulden med 0,1 procentenheter skulle öka försäkringsskulden med 27 miljoner euro.

Det har inte skett några betydande förändringar i skadeförsäkringens försäkringstekniska risker. Den viktigaste marknadsrisken i skadeförsäkringen är den förhöjande effekten som en nedgång i marknadsräntorna har på försäkringsskuldens värde och kapitalkravet.

Placeringarnas riskposition var stabil under rapportperioden. Nyckeltalet VaR, som mäter risken, var 58 miljoner euro (57) vid slutet av rapportperioden. Inga betydliga förändringar skedde i placeringsportföljens tillgångsslagsfördelning. Försäkringsskuldens ränterisk har skyddats utöver med räntederivat också med obligationslån. Ränte- och kreditrisken i portföljen förblev stabil. Säkringsgraden för ränterisken för försäkringsskulden har hållits stabil.

Kapitalförvaltning

De centralaste riskerna i kapitalförvaltningen är marknadsriskerna i livförsäkringens placeringstillgångar, räntan som tillämpats vid värderingen av försäkringsskulden samt att de försäkrades förväntade livslängd växer snabbare än beräknat.

En förlängning av den förväntade livslängden med ett år skulle öka försäkringsskulden med 25 miljoner euro. En sänkning av den räntenivå som används vid värderingen av försäkringsskulden med 0,1 procentenheter skulle öka försäkringsskulden med 32 miljoner euro. Det finns en buffert för placerings- och kundbeteenderiskerna i anslutning till de

separata försäkringsbestånd som överförts från Suomi-bolaget. Bufferten räcker till för att täcka en betydande negativ avkastning på placeringstillgångarna i de separata bestånden varefter OP Gruppen bär riskerna för bestånden.

I livförsäkringens försäkringstekniska risker har kundbeteenderisken skyddats med ett återförsäkringsavtal, och till följd av det är kundbeteenderisken mindre än under fjolåret.

Placeringarnas riskposition var stabil under rapportperioden. Nyckeltalet VaR, som mäter risken, var 63 miljoner euro (68) vid slutet av rapportperioden. Inga betydliga förändringar skedde i placeringsportföljens tillgångsslagsfördelning. Försäkringsskuldens ränterisk har skyddats utöver med räntederivat också med obligationslån. Ränte- och kreditrisken i portföljen förblev stabil. Säkringsgraden för ränterisken i försäkringsskulden är något högre än vid början av rapportperioden.

Övrig rörelse

De centrala riskerna inom Övrig rörelse är likviditetsreservens kredit- och marknadsrisker samt likviditetsriskerna. Marknadsrisken har störst betydelse för skuldebrev som ingår i likviditetsreserven.

Marknadsrisken i relation till likviditetsreservens position (VaR 95 %) förblev stabil under rapportperioden. Placeringarna minskade något. Inga betydliga förändringar skedde i tillgångsslagsfördelningen.

OP Gruppen tryggar sin likviditet med en likviditetsreserv som i huvudsak består av tillgodohavanden på centralbanker och fordringar som godtas som säkerhet för centralbanksfinansiering. Likviditetsreserven och de övriga källorna för tilläggsfinansiering i enlighet med beredskapsplanen räcker till för att täcka finansieringsbehovet för minst två år i situationer där marknadsupplåningen inte skulle fungera och där inlåningsstocken skulle minska måttligt.

Skuldebreven som godtas som säkerhet minskade bland annat till följd av att de användes som säkerhet i TLTRO-II-finansieringstransaktionen.

OP Gruppens likviditet och tillräckligheten hos likviditetsreserven följs upp bland annat med ett LCR-relationstal som mäter likviditetstäckningskravet. Enligt övergångsbestämmelserna ska LCR-relationstalet vara minst 80 procent 2017 och minst 100 procent från början av 2018. OP Gruppens LCR-relationstal var vid slutet av september 139 procent.

Likviditetsreserv

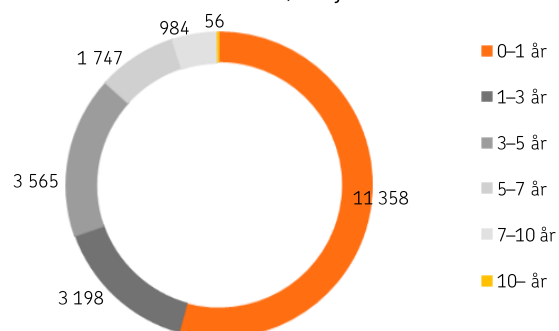
Mrd. €	30.9.2017	31.12.2016	Förändring, %
Tillgodohavanden på centralbanker	10,6	9,3	13,5
Skuldebrev som godtas som säkerhet	8,8	11,2	-21,0
Företagskrediter som godtas som säkerhet		0,1	
Totalt	19,4	20,6	-5,7
Fordringar som inte godtas som säkerhet	1,5	1,4	8,1
Likviditetsreserven till marknadsvärde	20,9	22,0	-4,9
Värderingsavdrag (Haircut)	-0,7	-0,7	4,3
Likviditetsreserven till säkerhetsvärde	20,2	21,3	-5,2

Likviditetsreserven omfattar skuldebrev emitterade av stater, kommuner, finansiella institut och företag med god rating samt värdepapperiserade fordringar och krediter som godtas som säkerhet. Skuldebreven i likviditetsreserven har i reservkalkylen värderats till marknadsnoteringar.

Fördelningen av de finansiella tillgångar som ingår i likviditetsreserven enligt rating 30.9.2017, milj.€

Fördelningen av de finansiella tillgångar som ingår i likviditetsreserven enligt maturitet 30.9.2017, milj.€

Rating

Ratinginstitut	Kortfristig upplåning	Utsikter	Långfristig upplåning	Utsikter
Standard & Poor's	A-1+	Stabila	AA-	Stabila
Moody's	P-1	Stabila	Aa3	Stabila

OP Företagsbanken Abp har rating från Standard & Poor's Credit Market Services Europe Limited och Moody's Investors Service Ltd. Vid bedömningen av OP Företagsbankens rating beaktar ratinginstituten hela OP Gruppens ekonomiska situation.

Ratingen ändrades inte under rapportperioden.

Standard & Poor's bekräftade i juli 2017 OP Företagsbanken Abp:s långfristiga rating till AA- och kortfristiga rating till A-1+. Utsikterna för ratingarna hölls stabila.

Segmentens resultat

OP Gruppens rörelsesegment är Bankrörelse, Skadeförsäkring och Kapitalförvaltning. Hälso- och välbefinnanderörelsen ingår i rörelsesegmentet Skadeförsäkring. Den rörelse som inte hör till rörelsesegmenten presenteras i segmentet "Övrig rörelse". Rapporteringen per rörelsesegment följer principerna för upprättandet av OP Gruppens bokslut.

Bankrörelse

- Resultatet före skatt var 513 miljoner euro (448).
- Intäkterna ökade med 8,7 procent. Räntenettot, nettoprovisionsintäkterna och nettointäkterna från placeringsverksamheten ökade från jämförelseperioden. Kostnaderna ökade med 7,3 procent på grund av utvecklingskostnaderna och volymökningen.
- Utlåningen ökade på ett år med 4,3 procent och inlåningen med 9,0 procent. De uttagna företagskrediterna minskade med 2,0 procent och de uttagna bolånen minskade med 2,8 procent från jämförelseperioden.
- Nedskrivningarna, 27 miljoner euro (35), utgjorde 0,04 procent (0,06) av kredit- och garantistocken.
- De mest betydande satsningarna inom bankrörelsen gällde förnyelsen av system för finansiering och betalning. De nya räntesäkringsalternativen för bolån och verktygen för mobilbetalning har som väntat fått ett positivt bemötande hos kunderna. I september lanserades OP Gräsrotsfinansiering: en helt digital tjänst som förenar företag som behöver finansiering med placerarna.

Bankrörelsens nyckeltal

Milj. €	1–9/2017	1–9/2016	Förändring, %	1–12/2016
Räntenetto	887	846	4,8	1 134
Provisionsintäkter, netto	474	461	2,8	605
Nettointäkter från placeringsverksamhet	19	-36		-15
Övriga intäkter	20	18	9,5	27
Intäkter totalt	1 401	1 289	8,7	1 751
Personalkostnader	270	281	-3,9	378
Avskrivningar och nedskrivningar	39	31	23,6	44
Övriga rörelsekostnader	413	360	14,6	499
Kostnader totalt	722	672	7,3	921
Nedskrivningar av fordringar	27	35	-22,9	76
OP-bonus till ägarkunder	139	133	4,2	180
Resultat före skatt	513	448	14,4	574
Kostnads-intäktsrelation, %	51,5	52,2	-0,6	52,6
Milj. €				
Uttagna bolån	5 226	5 380	-2,8	7 125
Uttagna företagskrediter	4 898	4 997	-2,0	7 275
Förmedlade fastighetsaffärer, st.	10 050	9 470	6,1	12 664
Mrd. €				
Utlåning	30.9.2017	30.9.2016	Förändring,%	31.12.2016
Bolån	37,4	36,5	2,4	36,8
Krediter till företag	19,3	18,6	4,0	19,0
Bostadssammanslutningar och övriga krediter	24,4	22,7	7,6	22,8
Utlåning totalt	81,1	77,8	4,3	78,6
Garantier	2,6	2,6	-1,4	2,8
Inlåning				
Daglig- och betalningsrörelseinsättningar	41,1	36,7	12,0	37,1
Placeringsinsättningar	18,2	17,7	2,8	17,7
Inlåning totalt	59,2	54,3	9,0	54,8

Utlåningen ökade på ett år med 4,3 procent till 81,1 miljarder euro. Utlåningen ökade från årets början med 3,2 procent (3,5).

Inlåningen ökade på ett år med 9,0 procent och i januari–september med 8,0 procent till 59,2 miljarder euro. Placeringsinsättningar ökade med 456 miljoner euro, dvs. 2,6 procent, under året. Insättningar på brukskonton och i betalningsrörelsen ökade på ett år med 12,0 procent.

De bostadsaffärer som OP Gruppens Fastighetscentraler förmedlade ökade med 6,1 procent från jämförelseperioden. Utvecklingen av tjänster för boende fortsätter. Webbplatsen OP Hem, som samlar OP-Fastighetscentralens objekt och tjänster, aktuella tips för boende och tjänsteleverantörer för vardagens tjänster på ett och samma ställe öppnades under sommaren. På webbplatsen finns en bostadssäljassistent som hjälper kunder att själva sälja sina aktielägenheter bland annat genom att ge en värdering av bostadens pris. Där finns också en söktjänst som förenar tjänster för hemmet, till exempel företag som erbjuder städtjänster och hushåll som behöver tjänsterna.

Kundernas intresse för att skydda bolån och bostadssammanslutningars krediter mot en ränteuppgång har ökat och intäkterna från ränteskydden fyrdubblades från jämförelseperioden till 32 miljoner euro (8).

Studiestödsreformen trädde i kraft 1.8.2017. Den medför att det nu är möjligt att per månad ta ut upp till 60 procent mer studielån med statsborgen än tidigare. Inom OP Gruppen togs under augusti–september ut ett rekordbelopp i studielån, totalt 98 miljoner euro. OPs andel av nya studielån var 46 procent vid slutet av augusti.

I september lanserades OP Gräsrotsfinansiering: en helt digital tjänst som förenar företag som behöver finansiering med placerarna. OP fungerar som förmedlare av finansiering i tjänsten. Tjänsten är för företagen en ny form för att finansiera tillväxten och för placerarna ett sätt att stöda verksamhet som motsvarar deras värden och stöda lokala företag. Gräsrotsfinansiering lämpar sig särskilt bra för snabbt växande små och medelstora företag. I bästa fall skapar gräsrotsfinansiering ny tillväxt och nya arbetsplatser i Finland

och den passar därför som finansieringsform för OPs samhälleliga verksamhet.

Vid slutet av september översteg antalet bankkunder 3,7 miljoner. OP Gruppen fick i januari–september 108 000 nya bankkunder, dvs. 10,5 procent mindre än ett år tidigare, vilket berodde på att det andra och tredje kvartalet 2016 var exceptionellt gott med hänsyn till ökningen i antalet kunder.

Bankrörelsens resultat

Bankrörelsens resultat före skatt var 513 miljoner euro (448), dvs. 14,4 procent större än jämförelseperiodens resultat. Intäkterna ökade med 8,7 procent och kostnaderna med 7,3 procent. Till följd av de ökade intäkterna stärktes kostnads-intäktssambandet till 51,5 procent (52,2). Nedskrivningarna var små, 27 miljoner euro (35), vilket motsvarar 0,04 procent av kredit- och garantistocken (0,06).

Räntenettet ökade med 4,8 procent till 887 miljoner euro (846) till följd av att utlåningen ökade och kostnaderna för upplåningen minskade.

Nettoprovisionsintäkterna från bankrörelsen ökade med 13 miljoner euro till 474 miljoner euro (461) till följd av att provisionerna för ränteskydd och bostadsförmedlingen ökade.

De totala nettointäkterna från placeringsverksamheten ökade med 56 miljoner euro. Nettointäkterna från placeringsverksamheten ökade på grund av den positiva CVA-justeringen till följd av ränteändringarna och andra ändringar på marknaden. CVA-justeringen var 21 miljoner euro positiv, medan den för jämförelseperioden var 36 miljoner euro negativ.

Kostnaderna ökade med 7,3 procent till 722 miljoner euro (672). Personalkostnaderna minskade med 11 miljoner euro till 270 miljoner euro (281). De övriga rörelsekostnaderna ökade med 14,6 procent. ICT-kostnaderna ökade med 51 miljoner euro. ICT-kostnaderna ökade av satsningarna på utveckling av mobiltjänster och processer samt av de större volymerna.

Skadeförsäkring

- Resultatet före skatt var 137 miljoner euro (206). Nettointäkterna från placeringsverksamheten uppgick till 125 miljoner euro (87). Resultatet före skatt till verkligt värde var 88 miljoner euro (289).
- Premieintäkterna ökade med 1,2 procent (2,3). Nettointäkterna från placeringar till verkligt värde var 119 miljoner euro (18).
- Planen för sänkningen av diskonteringsräntan för pensionsansvar tidigarelades. Sänkningen av diskonteringsräntan ökade försäkringsersättningarna med 102 miljoner euro (41). Den diskonteringsränta som tillämpas är nu 1,5 procent.
- Den operativa totalkostnadsprocenten var 97,0 (86,5) och den operativa driftskostnadsprocenten 19,7 (17,6). Totalkostnadsprocenten var 98,5 (88,0). Den sänkta diskonteringsräntan och den svaga skadeutvecklingen under början av året försämrade totalkostnadsprocenterna.
- Förnyelsen av skadeförsäkringens bassystem har börjat. Under rapportperioden lanserades en ny trafikförsäkring samt en hemförsäkring och reseförsäkring i den helt digitala tjänstefamiljen OP Nano.

Skadeförsäkringens nyckeltal

Milj. €	1–9/2017	1–9/2016	Förändring, %	1–12/2016
Premieintäkter	1 074	1 062	1,2	1420
Försäkringsersättningar	749	660	13,4	883
Övriga kostnader	3	3	-9,8	3
Försäkringsnetto	322	398	-19,1	534
Nettointäkter från placeringsverksamhet	125	87	44,1	97
Övriga nettointäkter	-16	-23	-29,5	-33
Intäkter totalt	431	462	-6,7	598
Personalkostnader	86	85	0,5	115
Avskrivningar och nedskrivningar	34	30	12,3	41
Övriga rörelsekostnader	173	139	24,0	196
Kostnader totalt	292	255	14,7	352
OP-bonus till ägarkunder	1	1	5,5	2
Resultat före skatt	137	206	-33,4	244
Totalkostnadsprocent	98,5	88,0		89,1
Operativ totalkostnadsprocent	97,0	86,5		87,6
Operativ skadeprocent	77,3	68,9		69,1
Operativ driftskostnadsprocent	19,7	17,6		18,5
Operativ riskprocent	71,1	63,2		63,3
Operativ omkostnadsprocent	25,9	23,3		24,3
Solvensprocent (Solvens II)*	163	162		143
Stora skador med skadekostnad för egen räkning	52	43		61
Förändringarna jämfört med avsättningarna för skador under de föregående åren (run off-resultat)	25	41		60

* med beaktande av övergångsbestämmelser.

Premieintäkterna från privatkunderna och Baltikum ökade. Premieintäkterna från företagskunder var mindre än under jämförelseperioden. Den allt hårdare priskonkurrensen, särskilt inom trafikförsäkringen och företagsförsäkringarna, återspeglade sig i intäktsutvecklingen bland såväl privat- som företagskunderna. Skadeutvecklingen var klart sämre än under jämförelseperioden särskilt under det första kvartalet.

Mätt med marknadsandelen av premieinkomsten är OP Gruppen klart den största skadeförsäkraren i Finland. OP Gruppens marknadsandel stärktes ytterligare 2016 och var enligt siffrorna som publicerades i maj 32,4 procent.

Utvecklingen av nät- och mobiltjänster hör till skadeförsäkringens prioritetssområden inom såväl försäkringstjänsten som ersättningstjänsten. De nya tjänsterna Skadehjälp och skadeanmälan i OP-mobilerna har använts flitigt. Av privatkundernas skador anmäls nästan 70 procent elektroniskt. Under rapportperioden lanserade gruppen inom den nya, helt digitala OP Nano-tjänstefamiljen en hemförsäkring i maj och en reseförsäkring i september.

Skadeförsäkringens resultat

Resultatet före skatt var 137 miljoner euro (206). Försäkringsnettot sjönk med 19,1 procent till 322 miljoner euro främst till följd av att planen för sänkningen av

diskonteringsräntan tidigare lades. De nettointäkter från placeringar som bokförts i resultaträkningen ökade med 38 miljoner euro. Resultatet före skatt till verkligt värde var 88 miljoner euro (289).

Den operativa totalkostnadsprocenten var 97,0 (86,5). De operativa nyckeltalen innehåller inte avskrivningar av immateriella tillgångar som uppkommit i samband med företagsköp.

Premieintäkter

Milj. €	1-9/2017	1-9/2016	Förändring, %
Privatkunder	593	578	2,6
Företagskunder	435	441	-1,4
Baltikum	46	43	8,1
Totalt	1 074	1 062	1,2

Utan sänkningen av diskonteringsräntan ökade försäkringsersättningarna med 4,5 procent. Skadekostnaden för nya storskador på egendom och verksamhet var större än under jämförelseperioden. Under januari–september registrerades 66 nya (50) stora skador på egendom och verksamhet och skadekostnaden för egen räkning var för dem totalt 52 miljoner euro (43). Till den här klassen räknas skador på över 0,3 miljoner euro. Förändringen i avsättningarna för de lagstadgade pensionerna var mindre än under jämförelseperioden. Under januari–september var förändringen i avsättningarna för pensionerna -3 miljoner euro (9). I slutet av september sänktes diskonteringsräntan till 1,5 procent. Vid slutet av 2016 var den genomsnittliga diskonteringsräntan 1,97 procent. Sänkningen av diskonteringsräntan ökade försäkringsersättningarna med 102 miljoner euro (41), vilket försvagade den operativa totalkostnadsprocenten med 9,5 procentenheter (3,9).

Förändringarna jämfört med skadorna under de föregående åren, utan inverkan av förändringen i diskonteringsräntan, förbättrade det försäkringstekniska bidraget med 25 miljoner euro (41). Den operativa skadeprocenten var 77,3 (68,9). Den operativa riskprocenten exklusive indirekta skaderegleringskostnader var 71,1 (63,2).

Kostnaderna ökade med 14,7 procent till följd av de ökade ICT-kostnaderna och utvidgningen av hälso- och välbefinnanderörelsen och var 38 miljoner euro större än under jämförelseperioden. Den operativa driftskostnadsprocenten var 19,7 (17,6). Den operativa omkostnadsprocenten, som innehåller de indirekta skaderegleringskostnaderna, var 25,9 (23,3).

Operativt försäkringstekniskt bidrag och totalkostnadsprocent (CR)

	1-9/2017		1-9/2016	
	Bidrag milj. €	CR, %	Bidrag milj. €	CR, %
Privatkunder	77	86,9	104	82,0
Företagskunder	-48	111,1	36	91,8
Baltikum	3	92,6	3	92,3
Totalt	32	97,0	143	86,5

Sänkningen av diskonteringsräntan försvagade den försäkringstekniska lönsamheten för såväl privatkunderna som i synnerhet företagskunderna. Företagskundernas bidrag utan den förändring i diskonteringsräntan som överstiger planen var 3 miljoner euro negativt. Den svaga skadeutvecklingen under början av året belastade storkundernas lönsamhet.

Placeringsverksamheten

Skadeförsäkringens nettointäkter från placeringarna till verkligt värde var 119 miljoner euro (18). Nettointäkterna från placeringarna har beräknats genom att från intäkterna från placeringstillgångarna dra av värdeförändringen i försäkringsskulden till marknadsvillkor.

Placeringsbeståndets fördelning

%	30.9.2017	31.12.2016
Obligationslån och räntefonder	67,6	74,4
Alternativa placeringar	4,2	3,2
Aktier	8,4	8,1
Kapitalplaceringar	2,6	2,9
Fastigheter	9,6	9,8
Penningmarknaden	7,6	1,9
Totalt	100	100

Under rapportperioden har olikvida fonder med säkerhet i fastighet och låg risk i placeringsbeståndet flyttats från klassen obligationslån och räntefonder till klassen alternativa placeringar. Jämförelseuppgifterna i tabellen har justerats.

Skadeförsäkringsrörelsens placeringsbestånd var vid slutet av rapportperioden 3 949 miljoner euro (3 876). Placeringarna på investeringsnivån stod för 95 procent (91), och 65 procent (62) av placeringarna hade en rating på minst A-. Vid slutet av rapportperioden var ränteplaceringsarnas modifierade duration 5,1 (5,4).

Den genomsnittliga avkastningen på direkta placeringar i obligationslån till förfallodagen beräknad enligt anskaffningsvärdet för instrumenten (running yield) var 1,8 procent (1,7).

Kapitalförvaltning

- Resultatet före skatt var 190 miljoner euro (183). Resultatet före skatt till verkligt värde var 132 miljoner euro (239).
- Nettoprovisionsintäkterna ökade med 10,0 procent från jämförelseperioden till följd av den goda nettoförsäljningen och värdeutvecklingen hos de förvaltade medlen.
- Nettointäkterna från livförsäkringens placeringsverksamhet minskade med 8,9 procent på grund av att realisationsvinsterna minskade.
- Bruttot av de förvaltade medlen ökade på ett år med 6,2 procent till 76,5 miljarder euro.
- Utvecklingen av den elektroniska försäljningen och skötseln av ärenden fortsatte under rapportperioden. De elektroniska avtalens andel uppgår redan till 50 procent. Dessutom vidtogs förberedelser för kommande ändringar i regelverket.

Kapitalförvaltningens nyckeltal

Milj. €	1-9/2017	1-9/2016	Förändring, %	1-12/2016
Provisionsintäkter, netto				
Fonder och kapitalförvaltning	190	181	4,7	252
Livförsäkringar	174	156	11,2	218
Kostnader	105	103	2,6	139
Provisionsintäkter, netto, totalt	258	235	10,0	330
Nettointäkter från livförsäkringens riskrörelse	18	20	-6,0	24
Nettointäkter från livförsäkringsrörelsens placeringsverksamhet	93	102	-8,9	117
Övriga intäkter	14	13	7,3	7
Intäkter totalt	383	369	3,8	478
Personalkostnader	57	66	-14,4	89
Avskrivningar och nedskrivningar	20	19	7,6	25
Övriga rörelsekostnader	95	84	13,9	119
Kostnader totalt	172	169	2,1	233
OP-bonus till ägarkunder	21	18	15,2	25
Resultat före skatt	190	183	4,3	226
Mrd. €	30.9.2017	30.9.2016	Förändring, %	31.12.2016
Förvaltade medel (brutto)				
Placeringsfonder	24,0	22,0	9,2	23,5
Institutionella kunder	23,8	24,6	-3,1	24,6
Private Banking	18,8	16,6	12,9	17,3
Fondanknutna försäkringsbesparingar	9,9	8,8	12,1	9,2
Förvaltade medel totalt (brutto)	76,5	72,0	6,2	74,5
Milj. €	1-9/2017	1-9/2016	Förändring, %	1-12/2016
Nettoförsäljning				
Spar- och placeringskunder	489	156		327
Private Banking-kunder	398	316	25,9	437
Institutionella kunder	344	-54		434
Nettoförsäljning totalt	1 231	418		1 198

De förbättrade utsikterna i den globala ekonomin avspeglades positivt på placeringsmarknaden, varför efterfrågan på kapitalförvaltningsprodukter fortsatte att öka och värdet på de förvaltade medlen ökade. Nettoförsäljningen uppgick till 1 231 miljoner euro (418), och bruttot av de förvaltade medlen ökade på ett år med 6,2 procent till 76,5 miljarder euro (72,0). I de förvaltade medlen ingick medel från företag som hör till OP Gruppen för cirka 13 miljarder euro.

OP Gruppen har permanent slopat handelskostnaderna för fonder för sina ägarkunder. Ett tecken på att fondförmånen väckte intresse bland kunderna är att antalet fondandelsägare i OP-fonderna under rapportperioden ökade med nästan 43 000. Det totala antalet spar- och placeringskunder ökade under

rapportperioden med cirka 15 000 och uppgick vid slutet av september till cirka 781 000.

OP-fondernas riskjusterade avkastning förblev god under rapportperioden. OP-fondernas Morningstar-klassificering var 3,1 (3,2).

Utvecklingen av den elektroniska försäljningen och skötseln av ärenden inom kapitalförvaltningen fortsatte under rapportperioden. De elektroniska avtalens andel uppgår redan till 50 procent (48) av avtalen inom kapitalförvaltningen. Av placeringsfondorderna gjordes 79 procent elektroniskt (74). Dessutom har utvecklingsprojekt i anslutning till ändringar i regelverket, t.ex. MiFID II, avancerat under rapportperioden. Med

satsningarna skapas beredskap för att vidareutveckla affärsrörelsen under de nya bestämmelserna.

Kapitalförvaltningens resultat

Resultatet före skatt ökade till 190 miljoner euro (183). Resultatökningen bestod av en gynnsam utveckling hos nettoprovisionsintäkterna. Realisationsvinsterna var 6 miljoner euro mindre än under jämförelseperioden. Resultatet till verkligt värde var 132 miljoner euro (239).

Nettoprovisionsintäkterna ökade med 10,0 procent från jämförelseperioden och uppgick till 258 miljoner euro (235). Nettoprovisionsintäkterna utgjorde 0,47 procent av bruttot av de förvaltade medlen.

Nettointäkterna från livförsäkringens placeringar till verkligt värde var 99 miljoner euro (18). Nettointäkterna från placeringarna har beräknats genom att från intäkterna från placeringstillgångarna dra av värdeförändringen i försäkringsskulden till marknadsvillkor. De s.k. separata balansräkningar som överförts från Suomi-bolaget ingår inte i nettointäkterna.

Kostnaderna låg på ungefär samma nivå som under jämförelseperioden sedan utvecklingskostnaderna ökat med 8 miljoner euro, avskrivningarna ökat med 1 miljon euro och personalkostnaderna minskat med 9 miljoner euro bland övriga rörelsekostnader. Kostnaderna utgjorde 0,30 procent av bruttot av de förvaltade medlen.

Försäkringsskuldens ränterisk skyddas med räntekompletteringar och räntederivat. De kortfristiga räntekompletteringarnas nettoförändring var 0 miljoner euro under rapportperioden (-16). Under jämförelseperioden minskade de kortfristiga räntekompletteringarna nettoförändringen i försäkringsskulden. Räntekompletteringarna av försäkringsskulden (utan de separata balansräkningarna) var vid rapportperiodens slut 350 miljoner euro (432). Av räntekompletteringarna utgjorde 36 miljoner euro (36) kortfristiga räntekompletteringar som gjorts för under 12 månader.

Livförsäkringens placeringstillgångar utan de tillgångar som utgör täckning för fondanknutna försäkringar, räntederivat som skyddar försäkringsskulden och de separata balansräkningarna uppgick till 3 821 miljoner euro (4 100). Andelen placeringar i ränteportföljen som till sin rating räknas till investeringsnivån var 95 procent (93). Vid slutet av rapportperioden var ränteplaceringarnas modifierade duration 4,7 (4,9). Den genomsnittliga avkastningen på direkta placeringar i obligationslån (utan de separata balansräkningarna) till förfallodagen beräknad enligt anskaffningsvärdet för instrumenten (running yield) var 1,6 procent (1,6).

Placeringsbeståndets fördelning

%	30.9.2017	31.12.2016
Obligationslån och räntefonder	70,0	76,2
Alternativa placeringar	9,6	7,4
Aktier och aktiefonder	6,5	6,3
Fastigheter	7,7	7,2
Penningmarknaden	6,2	3,2
Totalt	100	100

Intäkter från placeringsverksamheten i livförsäkringens separata balansräkningar

Av de försäkringsbestånd som överförts från Suomi-bolaget 2015 och 2016 bildades i samband med beståndsoverlåtelsen separata balansräkningar med en vinstutdelningspolicy som avviker från den övriga livförsäkringsrörelsen.

Placeringstillgångarna i den separata balansräkningen för det individuella livförsäkringsbeståndet utan de räntederivat som skyddar försäkringsskulden uppgick vid slutet av rapportperioden till 933 miljoner euro (1 066). Nettointäkterna till verkligt värde var 22 miljoner euro (17). Nettointäkterna har beräknats genom att från intäkterna från placeringstillgångarna dra av värdeförändringen i försäkringsskulden till marknadsvillkor.

Placeringsbeståndets fördelning: separat balansräkning för det individuella livförsäkringsbeståndet

%	30.9.2017	31.12.2016
Obligationslån och räntefonder	78,7	81,1
Alternativa placeringar	8,1	7,7
Aktier och aktiefonder	2,7	2,9
Fastigheter	7,2	6,7
Penningmarknaden	3,3	1,6
Totalt	100	100

Placeringstillgångarna i den separata balansräkningen för det individuella pensionsförsäkringsbeståndet utan de räntederivat som skyddar försäkringsskulden uppgick vid slutet av rapportperioden till 2 664 miljoner euro (3 049). Nettointäkterna till verkligt värde var 57 miljoner euro. Nettointäkterna har beräknats genom att från intäkterna från placeringstillgångarna dra av värdeförändringen i försäkringsskulden till marknadsvillkor.

Placeringsbeståndets fördelning: separat balansräkning för det individuella pensionsförsäkringsbeståndet

%	30.9.2017	31.12.2016
Obligationslån och räntefonder	76,8	71,4
Alternativa placeringar	10,8	1,4
Aktier och aktiefonder	2,6	2,4
Fastigheter	6,7	6,1
Penningmarknaden	3,1	18,7
Totalt	100	100

Övrig rörelse

Övrig rörelses nyckeltal

Milj. €	1–9/2017	1–9/2016	Förändring, %	1–12/2016
Räntenetto	-60	-34	74,4	-61
Provisionsintäkter, netto	-44	-48	-7,0	-59
Nettointäkter från placeringsverksamhet	172	131	31,9	199
Övriga rörelseintäkter	481	424	13,3	572
Andel av intresseföretagens resultat	3	-1		-6
Intäkter totalt	553	473	16,9	646
Personalkostnader	152	130	16,5	180
Avskrivningar och nedskrivningar	65	35	84,2	50
Övriga rörelsekostnader	303	223	35,7	321
Kostnader totalt	520	389	33,7	552
Nedskrivningar av fordringar	0	0		0
Resultat före skatt	32	83	-61,3	95

Segmentet Övrig rörelses resultat

Resultatet före skatt för segmentet Övrig rörelse var 32 miljoner euro (83). Resultatet försvagades av att räntenettet och intäkterna av engångsnatur minskade samt att kostnaderna ökade till följd av att satsningarna på utveckling ökat. De totala intäkterna ökade med 16,9 procent till 553 miljoner euro.

Räntenettet för segmentet Övrig rörelse var -60 miljoner euro (-34). Nettointäkterna från placeringsverksamheten ökade med 31,9 procent till 172 miljoner euro. Derivatrörelsen inverkade sänkande på räntenettet och ökade på nettointäkterna från värdepappershandel som ingår i nettointäkterna från placeringsverksamheten. Enligt OP Gruppens bokföringspraxis ingår intäkter från derivatinstrument både i räntenettet och i nettointäkterna från värdepappershandel. Fördelningen av intäkter mellan de här resultaträkningsposterna kan variera avsevärt beroende på vilka derivatinstrument som används vid hanteringen av positionen. Dessutom ökade nettointäkterna från placeringsverksamheten av att nettointäkterna från tillgångar som kan säljas ökade med 14 miljoner euro. Nettoprovisionsintäkterna ökade med 3 miljoner euro till -44 miljoner euro eftersom provisionskostnaderna minskade.

De övriga rörelseintäkterna ökade med 57 miljoner euro till 481 miljoner euro till följd av att OP Gruppens interna debiteringar ökat. På segmentet Övrig rörelse bokfördes dessutom återbärningar av mervärdesskatter av engångsnatur från tidigare år och räntor på dem för totalt 22 miljoner euro. OP Gruppen sålde sitt avtals- och betalterminalbestånd för kortinlösen- och betalterminaltjänster till Nets under det andra kvartalet. I segmentet Övrig rörelse bokfördes intäkter av engångsnatur på 20 miljoner euro från affären. Extra avskrivningar bokfördes för affären för 3 miljoner euro och övriga kostnader för 3 miljoner euro. Under jämförelseperioden bokfördes bland övriga rörelseintäkter intäkter av engångsnatur på 71 miljoner euro för Visa Inc:s köp av Visa Europe Ltd..

Kostnaderna i segmentet Övrig rörelse ökade av de betydande satsningarna på utvecklingen av tjänster. Kostnaderna totalt ökade med 131 miljoner euro till 520 miljoner euro. Personalkostnaderna ökade med 16,5 procent till 152 miljoner

euro. De övriga rörelsekostnaderna ökade med 35,7 procent till 303 miljoner euro. Avskrivningar och nedskrivningar av materiella och immateriella tillgångar ökade med 84,2 procent till 65 miljoner euro.

Snittmarginalen för OP Gruppens skuldebrev inom marknadsupplåningen till seniorvillkor, TLTRO-II-upplåningen och säkerställda obligationslån var i september 20 räntepoäng (31). Kostnaderna för marknadsupplåning minskar på grund av användningen av TLTRO-II-finansiering samt då upplåning till högre kostnad förfaller. De säkerställda obligationslånen rapporteras som en del av segmentet Bankrörelse.

Förändringar i OP Gruppens struktur

I OP Gruppens delårsrapport konsolideras vid slutet av rapportperioden totalt 167 andelsbanker (173), OP Andelslagskoncernen och OVY Försäkring Ab.

Under rapportperioden minskade antalet andelsbanker genom fusioner av andelsbanker.

Pielisen Osuuspankki fusionerades med Pohjois-Karjalan Osuuspankki. Fusionen registrerades 31.3.2017.

Karjalan Osuuspankki fusionerades med Mynämäen-Nousiaisten Osuuspankki. Fusionen registrerades 30.4.2017.

Vetelin Osuuspankki fusionerades med Kaustisen Osuuspankki. Bankens firma ändrades vid fusionen till Perhonjokilaakson Osuuspankki. Fusionen registrerades 31.5.2017.

Vetelin Ylipään Osuuspankki fusionerades med Halsuan Osuuspankki. Bankens firma ändrades vid fusionen till Halsua-Ylipään Osuuspankki. Fusionen registrerades 30.6.2017.

Oriveden Osuuspankki fusionerades med Mäntän Seudun Osuuspankki. Bankens firma ändrades vid fusionen till Pohjois-Hämeen Osuuspankki. Fusionen registrerades 30.6.2017.

Kuhmoisten Osuuspankki fusionerades med Järvi-Hämeen Osuuspankki. Fusionen registrerades 31.7.2017.

Pohjois-Savon Osuuspankki, Leppävirran Osuuspankki och Suonenjoen Osuuspankki har 10.8.2017 godkänt en fusionsplan enligt vilken Leppävirran Osuuspankki och Suonenjoen Osuuspankki fusioneras med Pohjois-Savon Osuuspankki. Den planerade registreringstidpunkten för verkställandet av fusionen är 28.2.2018.

Paattisten Osuuspankki, Auran Osuuspankki, Marttilan Osuuspankki, Pöytyän Osuuspankki och Tarvasjoen Osuuspankki har 10.8.2017 godkänt en fusionsplan, enligt vilken Auran Osuuspankki, Marttilan Osuuspankki, Pöytyän Osuuspankki och Tarvasjoen Osuuspankki fusioneras med Paattisten Osuuspankki. I samband med fusionen ändras Paattisten Osuuspankkis firma till Auranmaan Osuuspankki. Enligt planerna kommer verkställandet av fusionen att registreras 31.3.2018.

Suur-Savon Osuuspankki, Haukivuoren Osuuspankki, Heinäveden Osuuspankki, Hirvensalmen Osuuspankki och Sulkavan Osuuspankki har 20.9.2017 godkänt en fusionsplan, enligt vilken Haukivuoren Osuuspankki, Heinäveden Osuuspankki, Hirvensalmen Osuuspankki och Sulkavan Osuuspankki fusioneras till Suur-Savon Osuuspankki. Enligt planerna kommer verkställandet av fusionen att registreras 31.3.2018.

Personal och ersättningar

Vid slutet av rapportperioden hade OP Gruppen 12 216 anställda (12 227). Antalet anställda var i genomsnitt 12 195 (12 271).

Under rapportperioden gick 272 personer (255) i pension från OP Gruppen. Medelåldern för de pensionerade var 62,1 år (61,9).

OP Gruppen bygger nu upp en verksamhetsmodell för att förnya personalens kompetens. Modellen byggs upp för att digitaliseringen och automatiseringen i framtiden kommer att få en del av de nuvarande uppgifterna i finansbranschen att försvinna. Samtidigt ger digitaliseringen och automatiseringen upphov till nytt arbete som kräver ny kompetens. Med verksamhetsmodellen för förnyelse av kompetensen uppmuntras och vägleds de anställda att se till sitt arbetsmarknadsvärde. OP har som mål att de anställda vilkas arbete i framtiden upphör eller förändras väsentligt ska få stöd för att utbilda sig och hitta nytt arbete. Modellen tas i bruk i början av 2018.

Förvaltningsrådet för OP Gruppens centralinstitut utnämnde 20.9.2017 juris magister, MBA och teknologie doktor Timo Ritakallio till ny chefdirektör för OP Gruppen. Timo Ritakallio övergår i OP Gruppens tjänst från uppdraget som verkställande direktör för Ömsesidiga Pensionsförsäkringsbolaget Ilmarinen. Hans uppdrag i OP Gruppen börjar i mars 2018. Chefdirektör Reijo Karhinen går i enlighet med sitt direktörsavtal i pension 1.2.2018. Reijo Karhinen har varit chefdirektör sedan 2007. Chefdirektörens ställföreträdare, direktionens viceordförande Tony Vepsäläinen sköter chefdirektörens uppgifter från den nuvarande chefdirektörens pensionering tills den nya chefdirektören inleder sitt uppdrag.

OP Gruppens rörliga ersättningar fördelar sig på kortsiktiga företagsvisa ersättningar och långsiktiga ersättningar på grupplanet. OP Gruppens långsiktiga ersättningssystem på

grupplanet består av ett ersättningssystem avsett för ledningen samt en personalfond avsedd för den övriga personalen.

Ett nytt långsiktigt ersättningssystem har fastställts för ledningen för 2017–19. Dessutom fortsätter OP Gruppens personalfonds ersättningssystem med ettåriga intjäningsperioder.

Ersättningssystemen har upprättats i enlighet med bestämmelserna om ersättningssystemen inom finansbranschen. Ersättningssystemet 2017–19 iaktar huvudprinciperna för den föregående treåriga intjäningsperioden.

Som långsiktiga målmätare har OP Andelslags förvaltningsråd uppställt OP Gruppens resultat före skatt, kundupplevelsen och digital kommunikation. Målen på grupplanet är desamma såväl i ersättningssystemet för ledningen som i OP Gruppens personalfond.

OP Andelslags förvaltning

OP Gruppens centralinstituts (OP Andelslag) ordinarie andelsstämma hölls 21.3.2017.

Till förvaltningsrådet omvaldes följande förvaltningsrådsledamöter som stod i tur att avgå för en treårsperiod som slutar 2020: hälsocentralsläkare Terttu Hällfors, verkställande direktör Timo Laine och professor Jaakko Pehkonen.

Till nya förvaltningsrådsledamöter för en treårsperiod som slutar 2020 valdes koordinator Mervi Hinkkanen och verkställande direktör Juha Luomala.

I stället för de personer som avgick från förvaltningsrådet före slutet av mandattiden valdes som nya förvaltningsrådsledamöter för en mandattid som upphör 2018 verkställande direktör Olli Koivula och Senior Manager Anssi Mäkelä.

Till nya förvaltningsrådsledamöter valdes dessutom utanför OP Gruppen vicehäradshövding Tiina Bäckman, ekonomidirektör Riitta Palomäki och verkställande direktör Arto Ylimartimo. Deras mandattid slutar 2020. Förvaltningsrådet har sammanlagt 36 ledamöter.

Vid sitt konstituerande möte valde förvaltningsrådet sitt presidium. Till ordförande omvaldes professor i nationalekonomi Jaakko Pehkonen och till vice ordförande lektor i marknadsföring Mervi Väisänen och verkställande direktör Olli Tarkkanen.

Utöver presidiet spelar förvaltningsrådets fem utskott en central roll i förvaltningsrådets arbete. Förvaltningsrådets ordförande är också ordförande för förvaltningsrådets arbetsutskott, ersättningsutskottet och nomineringskommittén för centralinstitutskoncernens ledning. Ordförande för förvaltningsrådets revisionsutskott är professor Jarna Heinonen och ordförande för riskhanteringsutskottet ingenjör Ola Eklund. Andelsstämman beslöt ändra andelslagets stadgar så att direktionens ersättare slopas från stadgarna. Beslutet inverkar inte på direktionens nuvarande sammansättning.

Den ordinarie andelsstämman valde revisionssammanslutningen KPMG Oy Ab till revisor för räkenskapsperioden 2017. KPMG Oy Ab har till huvudansvarig revisor utsett CGR Rajja-Leena Hankonen.

Investeringar och tjänsteutveckling

OP Andelslag och dess dotterföretag svarar för utvecklingen av OP Gruppens tjänster. Av kostnaderna i anslutning till tjänsteutveckling består en betydande del av ICT-investeringar och definitioner i anslutning till dem.

OP Gruppens utvecklingskostnader uppgick i januari–september till 302 miljoner euro (214). Kostnaderna omfattar licensavgifter, köptjänster, andra externa kostnader i anslutning till projekt samt eget arbete. Av utvecklingskostnaderna har 156 miljoner euro (118) aktiverats.

Närmare information om gruppens investeringar finns i de segmentvisa avsnitten i den här delårsrapporten samt avsnittet "OP Gruppens strategi och numeriska mål".

Utsikter för återstoden av året

Den globala ekonomin utvecklades fortfarande positivt under det tredje kvartalet. Inom euroområdet har ekonomin vuxit något bättre än väntat, men inflationen har hållits måttfull och ränteutsikterna låga. Den finländska ekonomin fortsatte att växa starkt och brett. Den positiva trenden i ekonomin håller på att förstärkas ytterligare. Förbättringen i sysselsättningsläget stöder hushållens förtroende, och företagens förbättrade lönsamhet leder till ökade investeringar. Den gynnsamma ekonomiska utvecklingen fortsätter under den närmaste tiden. I synnerhet de geopolitiska riskerna kastar en skugga över utsikterna. En risk i Finland är att den ekonomiska tillväxten på längre sikt blir blygsam, om man inte lyckas driva igenom tillräckliga reformer för att höja sysselsättningsgraden.

Finansbranschen har anpassat sig bra till den nya omvärlden med låga räntor. De låga marknadsräntorna har bromsat upp tillväxten i bankernas räntenetto och försämrat intäkterna från försäkringsbolagens ränteplaceringar, men också förbättrat kundernas kreditbetalningsförmåga. Nedskrivningarna har förblivit små trots att perioden med långsam tillväxt redan har varat i flera år. De viktigaste strategiska riskerna inom finansbranschen förknippas för närvarande med förändringen i kundbeteendet, digitaliseringen i omvärlden och den allt mer invecklade regleringen. Brytningskedet i branschen hotar att under de närmaste åren bromsa upp tillväxten och bryta ner intäkterna. Finansbranschen står under de närmaste åren inför ett kraftigt behov av att förnyas. Förändringarna i omvärlden ökar vikten av en långsiktig förnyelse samt betydelsen av att styra lönsamheten och kapitaltäckningen.

OP Gruppens resultat före skatt för 2017 uppskattas på grund av växande utvecklingskostnader och andra kostnader för genomföringen av strategin bli ungefär lika stort som eller mindre än resultatet 2016. Den osäkerhet som fortfarande förknippas med omvärlden kan leda till kortsiktig resultatvolatilitet, vilket inverkar på förutsägbarheten för OP Gruppens resultat. De största osäkerhetsmomenten under återstoden av året förknippas med förändringar i ränte- och placeringsmiljön samt nedskrivningarna.

Alla prognoser och bedömningar i den här delårsrapporten grundar sig på rådande uppfattning om den ekonomiska utvecklingen. De faktiska resultaten kan avvika betydligt.

Resultaträkning

Milj. €	Not	7-9/ 2017	7-9/ 2016	1-9/ 2017	1-9/ 2016
Räntenetto	3	285	271	815	799
Försäkringsnetto	4	80	149	341	418
Provisionsintäkter, netto	5	217	200	674	637
Nettointäkter från placeringsverksamhet	6	170	99	405	282
Övriga rörelseintäkter		13	11	82	104
Andel av intresseföretagens resultat		1	2	13	5
Intäkter totalt		765	732	2 331	2 245
Personalkostnader		171	167	564	563
Avskrivningar och nedskrivningar		63	41	159	116
Övriga rörelsekostnader		180	152	546	458
Kostnader totalt		415	361	1 269	1 136
Nedskrivningar av fordringar	7	5	12	28	36
OP-bonus till ägarkunder		55	53	161	153
Resultat före skatt		290	306	873	921
Inkomstskatter		66	61	171	183
Periodens resultat		224	245	702	738
Fördelning:					
Ägare		223	245	699	736
Innehav utan bestämmande inflytande		2	1	3	2
Periodens resultat		224	245	702	738
Rapport över totalresultat					
Periodens resultat		224	245	702	738
Poster som inte omklassificeras till resultatet					
Vinster/(förluster) av omvärderingar av förmånsbestämda pensionsplaner		-33	-32	28	-302
Poster som eventuellt senare omklassificeras till resultatet					
Förändring i fonden för verkligt värde					
Värdering till verkligt värde		-58	135	-60	230
Säkring av kassaflöde		-4	-1	-28	24
Omräkningsdifferenser		0	0	0	0
Inkomstskatter					
Poster som inte omklassificeras till resultatet					
Vinster/(förluster) av omvärderingar av förmånsbestämda pensionsplaner		7	6	-6	60
Poster som eventuellt senare omklassificeras till resultatet					
Värdering till verkligt värde		12	-27	12	-46
Säkring av kassaflöde		1	0	6	-5
Periodens totalresultat		148	327	654	699
Fördelning av totalresultat:					
Ägare		152	320	637	663
Innehav utan bestämmande inflytande		-3	7	17	35
Periodens totalresultat		148	327	654	699

Balansräkning

Milj. €	Not	30.9. 2017	31.12. 2016
Kontanta medel		10 718	9 471
Fordringar på kreditinstitut		424	337
Finansiella tillgångar för handel		607	692
Derivatinstrument	10	3 447	4 732
Fordringar på kunder	12	81 146	78 604
Investeringsstillgångar		23 074	25 105
Tillgångar som utgör täckning för fondanknutna avtal		9 868	9 168
Andelar av intresseföretag		181	91
Immateriella tillgångar		1 524	1 474
Materiella tillgångar		879	871
Övriga tillgångar		2 402	2 992
Skattefordringar		191	210
Tillgångar totalt		134 462	133 747
Skulder till kreditinstitut		4 669	4 669
Derivatinstrument		3 071	4 044
Skulder till kunder		63 396	60 077
Försäkringsskuld	13	10 134	10 586
Skulder för fondanknutna försäkrings- och placeringsavtal	13	9 900	9 205
Skuldebrev emitterade till allmänheten	14	26 427	28 287
Avsättningar och övriga skulder		3 607	4 226
Skatteskulder		894	894
Tilläggsandelar			77
Efterställda skulder		1 418	1 445
Skulder totalt		123 516	123 509
Eget kapital			
Hänförligt till OP Gruppens ägare			
Andelskapital			
Medlemsandelar		188	182
Avkastningsandelar		2 831	2 719
Fonden för verkligt värde	15	234	318
Övriga fonder		2 159	2 108
Ackumulerade vinstmedel		5 407	4 808
Hänförligt till innehav utan bestämmande inflytande		126	102
Eget kapital totalt		10 945	10 237
Skulder och eget kapital totalt		134 462	133 747

Rapport över förändringar i eget kapital

Milj. €	Eget kapital som hör till ägare				Hänförligt till innehav utan bestämmande inflytande		Eget kapital totalt
	Andelskapital	Fonden för verkligt värde	Övriga fonder	Akkumulerade vinstmedel	Totalt		
Eget kapital 1.1.2016	2 656	242	2 085	4 271	9 254	70	9 324
Periodens totalresultat		169		494	663	35	698
Periodens resultat				736	736	2	738
Övrigt totalresultat		169		-242	-73	33	-40
Vinstutdelning				-68	-68		-68
Förändring i andelskapitalet	137				137		137
Fondöverföringar			75	-75			
Övriga				1	1	-19	-18
Eget kapital 30.9.2016	2 793	411	2 159	4 624	9 987	86	10 073

Milj. €	Eget kapital som hör till ägare				Hänförligt till innehav utan bestämmande inflytande		Eget kapital totalt
	Andelskapital	Fonden för verkligt värde	Övriga fonder	Akkumulerade vinstmedel	Totalt		
Eget kapital 1.1.2017	2 901*	318	2 108	4 808*	10 135	102	10 237
Periodens totalresultat		-84		722	637	17	654
Periodens resultat				699	699	3	702
Övrigt totalresultat		-84		23	-62	14	-48
Vinstutdelning				-88	-88		-88
Förändring i andelskapitalet	118				118		118
Intresseföretagsöverföringar				15	15		15
Fondöverföringar			51	-51			
Övriga				1	1	7	8
Eget kapital 30.9.2017	3 019	234	2 159	5 407	10 819	126	10 945

*Interna elimineringar i eget kapital har justerats. Till följd av det har beloppet av medlemsandelar under andelskapital ökat med 16 miljoner euro och vinstmedlen har minskat lika mycket.

Kassaflödesanalys

Milj. €	1–9/ 2017	1–9/ 2016
Kassaflöde från rörelsen		
Periodens resultat	702	738
Justeringar i periodens resultat	1 270	435
Ökning (-) eller minskning (+) av rörelsetillgångar	-770	-8 221
Fordringar på kreditinstitut	30	119
Finansiella tillgångar för handel	-171	-242
Derivatinstrument	-26	44
Fordringar på kunder	-2 573	-2 681
Tillgångar som utgör täckning för fondanknutna avtal	-444	-17
Investeringstillgångar	1 778	-4 879
Övriga tillgångar	636	-564
Ökning (+) eller minskning (-) av rörelseskulder	1 746	6 104
Skulder till kreditinstitut	24	1 838
Finansiella skulder som redovisas till verkligt värde via resultaträkningen	0	0
Derivatinstrument	10	-38
Skulder till kunder	3 319	1 416
Försäkringsskuld	11	3 234
Skulder för fondanknutna försäkrings- och placeringsavtal	-898	-248
Avsättningar och övriga skulder	-720	-98
Betald inkomstskatt	-151	-211
Erhållna utdelningar	95	70
A. Kassaflöde från rörelsen totalt	2 892	-1 085
Kassaflöde från investeringar		
Likvida medel som hålls till förfall, ökningar		0
Likvida medel som hålls till förfall, minskningar	50	16
Anskaffning av dotterföretag och intresseföretag med avdrag för likvida medel vid anskaffningstidpunkten	-58	-1
Försäljning av dotterföretag och intresseföretag med avdrag för likvida medel vid försäljningstidpunkten	2	
Investeringar i materiella och immateriella tillgångar	-222	-194
Överlåtelse av materiella och immateriella tillgångar	4	11
B. Kassaflöde från investeringar totalt	-224	-168
Kassaflöde från finansiering		
Efterställda skulder, ökningar		0
Efterställda skulder, minskningar		-144
Skuldebrev emitterade till allmänheten, ökningar	20 084	20 722
Skuldebrev emitterade till allmänheten, minskningar	-21 342	-19 203
Andels- och aktiekapital, ökningar	628	682
Andels- och aktiekapital, minskningar	-586	-572
Utdelningar och räntor på andelskapital	-88	-69
C. Kassaflöde från finansiering totalt	-1 304	1 416
Nettoförändring av likvida medel (A+B+C)	1 363	162
Likvida medel vid början av räkenskapsperioden	9 571	8 708
Likvida medel vid slutet av räkenskapsperioden	10 934	8 870
Erhållna räntor	1 572	1 829
Betalda räntor	-811	-1 078
Likvida medel		
Kontanta medel	10 718	8 736
På anfordran betalbara fordringar på kreditinstitut	217	134
Totalt	10 934	8 870

Uppgifter enligt rörelsesegment

Kapitaliseringen av segmenten baserar sig på den kapitaltäckningsanalys som OP Gruppen upprättat i enlighet med kreditinstitutslagen. Kapitalkraven enligt kapitaltäckningsanalysen har fördelats på rörelsesegmenten. Kapital har allokerats till bankrörelsen så att kärnprimärkapitalrelationen (CET1) är 20 % (19 %). Till skadeförsäkringsrörelsen har allokerats kapital så att solvensprocenten (SII) är 120. Livförsäkringsrörelsens solvensprocent är 130. Allokeringen av kapital inverkar på den interna ränta som segmentet betalar.

	Bankrörelse	Skade- försäkring	Kapital- förvaltning	Övrig rörelse	Elimineringar	Koncernen totalt
Resultatet för januari–september 2017, milj. €						
Räntenetto	887	-12	1	-60	-1	815
-varav interna nettoresultat före skatt	-14	-9	1	23		
Försäkringsnetto		322	18		0	341
Provisionsintäkter, netto	474	-17	258	-44	3	674
Nettointäkter från placeringsverksamhet	19	125	93	172	-4	405
Övriga rörelseintäkter	19	11	7	481	-435	82
Andel av intresseföretagens resultat	1	3	6	3	0	13
Intäkter totalt	1 401	431	383	553	-437	2 331
Personalkostnader	270	86	57	152	0	564
Avskrivningar och nedskrivningar	39	34	20	65	0	159
Övriga rörelsekostnader	413	173	95	303	-438	546
Kostnader totalt	722	292	172	520	-438	1 269
Nedskrivningar av fordringar	27	0		0	1	28
OP-bonus till ägarkunder	139	1	21		0	161
Resultat före skatt	513	137	190	32	0	873

	Bankrörelse	Skade- försäkring	Kapital- förvaltning	Övrig rörelse	Elimineringar	Koncernen totalt
Resultatet för januari–september 2016, milj. €						
Räntenetto	846	-15	4	-34	-1	799
-varav interna nettoresultat före skatt	-15	-13	4	24		
Försäkringsnetto		398	20		0	418
Provisionsintäkter, netto	461	-15	235	-48	5	637
Nettointäkter från placeringsverksamhet	-36	87	102	131	-1	282
Övriga rörelseintäkter	17	7	6	424	-350	104
Andel av intresseföretagens resultat	1	1	3	-1	0	5
Intäkter totalt	1 289	462	369	473	-348	2 245
Personalkostnader	281	85	66	130	0	563
Avskrivningar och nedskrivningar	31	30	19	35	0	116
Övriga rörelsekostnader	360	139	84	223	-349	458
Kostnader totalt	672	255	169	389	-349	1 136
Nedskrivningar av fordringar	35	0		0	1	36
OP-bonus till ägarkunder	133	1	18		0	153
Resultat före skatt	448	206	183	83	0	921

Balansräkning 30.9.2017, milj. €	Bankrörelse	Skade- försäkring	Kapital- förvaltning	Övrig rörelse	Elimineringar	Koncernen totalt
Kontanta medel	98	325	336	10 596	-638	10 718
Fordringar på kreditinstitut	7 986	5	76	9 475	-17 119	424
Finansiella tillgångar för handel	-4			613	-2	607
Derivatinstrument	364	6	85	3 351	-358	3 447
Fordringar på kunder	81 999	0	0	262	-1 116	81 146
Investeringsstillgångar	567	3 611	7 321	16 602	-5 026	23 074
Tillgångar som utgör täckning för fondanknutna avtal			9 868			9 868
Andelar av intresseföretag	9	1	29	28	113	181
Immateriella tillgångar	65	681	364	417	-3	1 524
Materiella tillgångar	446	42	28	375	-12	879
Övriga tillgångar	344	783	319	1 147	-192	2 402
Skattefordringar	89	21	23	44	14	191
Tillgångar totalt	91 963	5 477	18 450	42 911	-24 340	134 462
Skulder till kreditinstitut	9 109			12 015	-16 456	4 669
Derivatinstrument	195	28	57	3 150	-360	3 071
Skulder till kunder	60 314		14	4 636	-1 567	63 396
Försäkringsskuld		3 235	6 899			10 134
Skulder för fondanknutna försäkrings- och placeringsavtal			9 900			9 900
Skuldebrev emitterade till allmänheten	11 000			16 255	-829	26 427
Avsättningar och övriga skulder	1 793	393	182	1 472	-233	3 607
Skatteskulder	358	86	72	356	23	894
Efterställda skulder	82	135	245	1 408	-452	1 418
Skulder totalt	82 852	3 877	17 369	39 292	-19 874	123 516
Eget kapital						10 945

Balansräkning 31.12.2016, milj. €	Bankrörelse	Skade- försäkring	Kapital- förvaltning	Övrig rörelse	Elimineringar	Koncernen totalt
Kontanta medel	113	90	459	9 329	-520	9 471
Fordringar på kreditinstitut	6 351	6	53	10 180	-16 253	337
Finansiella tillgångar för handel	-4		0	698	-2	692
Derivatinstrument	458	26	125	4 582	-459	4 732
Fordringar på kunder	79 144	0		683	-1 223	78 604
Investeringsstillgångar	580	3 755	7 909	17 705	-4 843	25 105
Tillgångar som utgör täckning för fondanknutna avtal			9 168		0	9 168
Andelar av intresseföretag	10	2	28	27	25	91
Immateriella tillgångar	62	689	374	353	-3	1 474
Materiella tillgångar	480	46	25	332	-12	871
Övriga tillgångar	292	708	336	2 104	-448	2 992
Skattefordringar	103	12	12	62	21	210
Tillgångar totalt	87 588	5 334	18 490	46 054	-23 719	133 747
Skulder till kreditinstitut	9 565			10 533	-15 428	4 669
Derivatinstrument	168	17	21	4 297	-460	4 044
Skulder till kunder	54 693		3	6 815	-1 434	60 077
Försäkringsskuld		3 008	7 578			10 586
Skulder för fondanknutna försäkrings- och placeringsavtal			9 205			9 205
Skuldebrev emitterade till allmänheten	10 522			18 790	-1 026	28 287
Avsättningar och övriga skulder	1 856	553	285	2 095	-562	4 226
Skatteskulder	355	95	87	338	19	894
Tilläggsandelar	253				-177	77
Efterställda skulder	82	135	245	1 436	-452	1 445
Skulder totalt	77 494	3 809	17 424	44 303	-19 520	123 509
Eget kapital						10 237

Noter

- Not 1 Redovisningsprinciper
- Not 2 Nyckeltal och formler för nyckeltalen
- Not 3 Räntenetto
- Not 4 Försäkringsnetto
- Not 5 Provisionsintäkter, netto
- Not 6 Nettointäkter från placeringsverksamhet
- Not 7 Nedskrivningar av fordringar
- Not 8 Kategorisering av finansiella tillgångar och skulder
- Not 9 Klassificering av finansiella instrument återkommande värderade till verkligt värde enligt värderingsmetod
- Not 10 Derivatinstrument
- Not 11 Finansiella tillgångar och skulder som dragits av från varandra eller som omfattas av ett rättsligt bindande ramavtal om nettning
- Not 12 Fordringar på kreditinstitut och kunder samt problemfordringar
- Not 13 Försäkringsrörelsens skulder
- Not 14 Skuldebrev emitterade till allmänheten
- Not 15 Fonden för verkligt värde efter skatt
- Not 16 Ställda säkerheter
- Not 17 Åtaganden utanför balansräkningen
- Not 18 Kapitaltäckning för kreditinstitut
- Not 19 Exponeringar enligt ratingklass
- Not 20 Försäkringsbolagens solvens
- Not 21 OP Gruppens kapitaltäckning enligt lagen om tillsyn över finans- och försäkringskonglomerat
- Not 22 Närståendetransaktioner

Not 1 Redovisningsprinciper

Delårsrapporten har upprättats med iakttagande av standarden IAS 34 (Delårsrapportering) och de principer för upprättandet av bokslutet som redogjorts för i koncernens bokslut 2016.

Delårsrapporten är oreviderad. Alla siffror i delårsrapporten har avrundats och därför kan summan av enskilda tal avvika från den summa som angetts.

Delårsrapporten offentliggörs på finska, svenska och engelska. Den finska versionen är den officiella version som gäller, ifall det finns konflikter mellan språkversionerna.

Hur andelsbankernas intäkter och kostnader bokförs per segment

Tidigare har andelsbankernas intäkter och kostnader redovisats i segmentet Bankrörelse. Från början av 2017 har andelsbankernas intäktsposter bokförts enligt de olika segmenten. Kostnaderna har fördelats på segmenten enligt orsaksprincipen eller med fördelningsregler. Intäkterna och kostnaderna i kapitalförvaltningssegmentet har ökat särskilt mycket jämfört med den tidigare fördelningen. Andelsbankernas placeringar i medlemsandelar och tillägsandelar i OP Andelslag, som tidigare redovisades i segmentet Bankrörelse, har eliminerats i segmentet Övrig rörelse. Delårsrapportens jämförelseuppgifter har justerats att motsvara det nya presentationssättet. Ändringarna i jämförelseuppgifterna för huvudposterna i resultaträkningen och balansräkningen redovisas i tabellerna nedan.

Bankrörelse

Resultaträkning	Redovisat tidigare		Ny	Redovisat tidigare		Ny
	1.1.–30.9.2016	Förändring		1.1.–30.9.2016	Förändring	
Intäkter	1 416	-127	1 289	436	26	462
Kostnader	781	-109	672	235	20	255
Resultat före skatt	467	-19	448	200	6	206

Skadeförsäkring

Balansräkning	Redovisat tidigare		Ny	Redovisat tidigare		Ny
	31.12.2016	Förändring		31.12.2016	Förändring	
Tillgångar	93 312	-5 723	87 588	5 331	2	5 334
Skulder	77 361	132	77 494	3 798	10	3 809

Kapitalförvaltning

Resultaträkning	Redovisat tidigare		Ny	Redovisat tidigare		Ny
	1.1.–30.9.2016	Förändring		1.1.–30.9.2016	Förändring	
Intäkter	289	80	369	452	21	473
Kostnader	80	89	169	389	0	389
Resultat före skatt	191	-8	183	63	21	83

Övrig rörelse

Balansräkning	Redovisat tidigare		Ny	Redovisat tidigare		Ny
	31.12.2016	Förändring		31.12.2016	Förändring	
Tillgångar	18 483	7	18 490	46 333	-279	46 054
Skulder	17 400	24	17 424	45 440	-1 137	44 303

Elimineringar

Resultaträkning	Redovisat tidigare		Ny
	1.1.–30.9.2016	Förändring	
Intäkter	-348	0	-348
Kostnader	-349	0	-349
Resultat före skatt	0	0	0

Balansräkning	Redovisat tidigare		Ny
	31.12.2016	Förändring	
Tillgångar	-29 712	5 993	-23 719
Skulder	-20 490	970	-19 520

Nya standarder och tolkningar

IFRS 9 Finansiella instrument:

OP Gruppen tillämpar standarden IFRS 9 från 1.1.2018. Jämförelsetalen justeras inte.

Det är ännu inte möjligt att tillförlitligt bedöma den kvantitativa effekten av att standarden tillämpas på boksluten för 2018, eftersom bedömningen är beroende av beloppet på de finansiella instrument som innehas vid bedömningstidpunkten, det rådande ekonomiska läget, det val av redovisningsprinciper som då görs samt ledningens prövning. Den nya standarden kräver en översyn av redovisnings- och uppföljningsprocesserna för finansiella instrument inom OP Gruppen. De ändringar som behövs i dem är inte ännu klara. OP Gruppen uppdaterar de effekter av övergången till IFRS 9 som uppgetts i bokslutet 2016 enligt följande:

Klassificering och värdering

OP Gruppen har uppskattat hur portföljerna med lån och olika skuldebrev ska hanteras för att det ska vara möjligt att nå rörelsemålen för dem (s.k. affärsmodelltest). Dessutom har OP Gruppen i slutet av september provat de kassaflödesegenskaper som följer av de nuvarande portföljerna med skuldebrev (s.k. SPPI-test). Merparten av OP Gruppens lån och skuldebrev stannar kvar i de nuvarande värderingsklasserna där de klassificeras till upplupet anskaffningsvärde eller till verkligt värde via övrigt totalresultat. Ändringarna i klassificeringen kommer därmed att vara små, och de har ingen väsentlig effekt på OP Gruppens CET1-nyckeltal.

De största ändringarna i klassificeringen kommer att rikta sig främst mot placeringsverksamheten inom OP Gruppens skade- och livförsäkring, eget kapitalinstrument och fondplaceringar, vars klassificering i regel ändras till verkligt värde via resultatet. För en del av de här instrumenten planerar OP Gruppen att ta i bruk en s.k. overlay approach, som återställer resultateffekterna av de här instrumenten till en nivå som motsvarar den nuvarande IAS 39. Inga ändringar väntas i klassificeringen av finansiella skulder.

Nedskrivningar

Förväntade kreditförluster beräknas på basis av alla balansposter som värderas till upplupet anskaffningsvärde och verkligt värde via övrigt totalresultat samt låneåtaganden och garantiavtal utanför balansräkningen.

Utvecklingen av OP Gruppens kreditriskmodeller och system i anslutning till dem är ännu inte slutförd. Förväntade kreditförluster beräknas med modellerade riskparametrar och formeln $PD \times LGD \times EAD$ för merparten av portföljerna. De förväntade kreditförlusterna beräknas för varje avtal antingen för 12 månader eller för hela löptiden beroende på om instrumentets kreditrisk har ökat avsevärt från rapporteringsdagen eller inte. En betydlig ökning i kreditrisken bedöms med såväl kvalitativa som kvantitativa kriterier. De kvalitativa kriterierna består av olika mätare av kreditrisk (t.ex. lånefordringar som beviljats en eftergift) och de beaktas främst i klassificeringsmodellerna. Kreditklassificeringarna påverkar under hela löptiden det PD-tal som används för att bedöma den kvantitativa förändringen. Dessutom har kreditrisken ökat betydligt, om en betalning har förfallit för mer än 30 dagar sedan. Avtalen klassificeras i tre steg. I steg 1 klassificeras avtal, vars kreditrisk inte har ökat betydligt från det första redovisningstillfället och för vilka beräknas en förväntad förlust för 12 månader. I steg 2 klassificeras avtal, vars kreditrisk har ökat betydligt från det första redovisningstillfället och för vilka beräknas en förväntad förlust för hela löptiden. I steg 3 klassificeras fallerande avtal, för vilka också beräknas en förväntad förlust för hela löptiden. Då OP Gruppen bedömer om tillväxten i kreditrisken ökat betydligt tillämpar den inte övergångsbestämmelsen för IFRS 9 på avtal, för vilka det inte är möjligt att beräkna ett ursprungligt PD för hela löptiden utan orimliga kostnader och arbetsinsatser. För definitionen av fallissemang (default) används en definition som är enhetlig med definitionen för kapitaltäckningsanalysen.

I beräkningsmodellen inkluderas framtidsinriktad information och makroekonomiska scenarier. De makroekonomiska scenarierna är de samma som också annars används i OP Gruppens ekonomiska årsplanering. De scenarier som används är tre: bas, stark och svag.

De avsättningar för förväntade kreditförluster som följer av IFRS 9 förväntas öka något jämfört med förlusten enligt nuvarande IAS 39 och variera mellan portföljerna. Avsättningarna minskar det egna kapitalet vid övergångstidpunkten. Ökningen i avsättningarna för förväntade kreditförluster väntas inte inverka väsentligt på OP Gruppens CET1-nyckeltal, eftersom avsättningarna för förväntade kreditförluster enligt IFRS 9 inte väntas överstiga de förväntade kreditförlusterna som beräknats och de golvnivåer som använts för kapitaltäckningen. Även det förslag till ändring av beräkningen av CET1-nyckeltalet som Europeiska kommissionen håller på att bereda, där effekterna av nedskrivningskalkyleringen av IFRS 9 skulle beaktas stegvis under fem års tid, kommer då det träder ikraft att mildra effekterna på kapitaltäckningen.

Säkringsredovisning

OP Gruppen kommer att fortsätta med säkringsredovisningen enligt IAS 39 för portföljsäkringens del. Till övriga delar har inga beslut om att övergå till säkringsredovisning enligt IFRS 9 ännu fattats.

IFRS 15 Intäkter från kontrakt med kunder:

OP Gruppen tillämpar standarden IFRS 15 från 1.1.2018. Standarden IFRS 15 Intäkter från kontrakt med kunder ersätter de nuvarande standarderna IAS 11 och IAS 18. Standarden IFRS 15 gäller i OP Gruppen främst provisioner i segmentet Kapitalförvaltning och provisioner som inte hör till beräkningen av effektiv ränta i segmentet Bankrörelse. Den nya standarden inverkar inte på resultatföringen av finansiella instrument eller försäkringar. Standarden IFRS 15 ökar den information som presenteras i noterna. Grupperingen av de provisionsintäkter och -kostnader som presenteras i nettoprovisionsintäkterna preciseras i noterna. IFRS 15 ändrar inte tidpunkten för intäktsföring av Kapitalförvaltningens förvaltningsprovisioner, avkastningsbaserade provisioner och andra provisioner som hör till standardens tillämpningsområde jämfört med nuvarande praxis. Övergången till IFRS 15-standardens har därmed ingen betydlig ekonomisk effekt på OP Gruppens resultat. OP Gruppen övergår till att tillämpa standarden IFRS 15 med en retroaktiv metod.

Not 2 Nyckeltal och formler för nyckeltalen

	1–9/ 2017	1–9/ 2016
Räntabilitet på eget kapital (ROE), %	8,9	10,2
Räntabilitet på eget kapital (ROE) till verkligt värde, %	8,3	9,6
Räntabilitet på totalt kapital (ROA), %	0,70	0,76
Kostnadernas andel av intäkterna, %	54	51
Antalet anställda i genomsnitt	12 195	12 276

ALTERNATIVA NYCKELTAL

Europeiska värdepappersmyndighetens (ESMA) nya anvisningar om alternativa nyckeltal trädde i kraft 3.7.2016. Alternativa nyckeltal redovisas för att beskriva den ekonomiska utvecklingen i affärsrörelsen och förbättra jämförbarheten mellan olika rapportperioder. Alternativa nyckeltal ska inte betraktas som ersättande mätare jämfört med de nyckeltal som definieras i IFRS-bokslutsreglerna.

Formlerna för de alternativa nyckeltal som tillämpas presenteras nedan och de motsvarar till innehållet de nyckeltal som presenterats tidigare.

Räntabilitet på eget kapital (ROE), %	$\frac{\text{Periodens resultat}}{\text{Eget kapital (medeltalet vid periodens början och slut)}} \times 100$
Räntabilitet på eget kapital (ROE) till verkligt värde, %	$\frac{\text{Periodens totalresultat}}{\text{Eget kapital (medeltalet vid periodens början och slut)}} \times 100$
Räntabilitet på totalt kapital (ROA), %	$\frac{\text{Periodens resultat}}{\text{Balansomslutning i genomsnitt (medeltalet vid periodens början och slut)}} \times 100$
Kostnadernas andel av intäkterna, %	$\frac{\text{Kostnader totalt}}{\text{Intäkter totalt}} \times 100$
Nedskrivningar av fordringar i kredit- och garantistocken, %	$\frac{\text{Nedskrivningar av fordringar x (dagar i räkenskapsperioden/dagar i rapportperioden)}}{\text{Kredit- och garantistocken vid rapportperiodens slut}} \times 100$
Skadeförsäkringens nyckeltal:	
Skadeprocent (exkl. diskontering av pensionsansvar)	$\frac{\text{Ersättningar och skaderegleringskostnader}}{\text{Premieintäkter (netto)}} \times 100$
Driftskostnadsprocent	$\frac{\text{Driftskostnader + avskrivningar/justeringar av immateriella tillgångar som uppkommit i samband med företagsköp}}{\text{Premieintäkter (netto)}} \times 100$
Riskprocent (exkl. diskontering av pensionsansvar)	$\frac{\text{Ersättningar exkl. skaderegleringskostnader}}{\text{Premieintäkter (netto)}} \times 100$
Totalkostnadsprocent (exkl. diskontering av pensionsansvar)	$\text{Skadeprocent} + \text{driftskostnadsprocent}$ $\text{Riskprocent} + \text{omkostnadsprocent}$
Omkostnadsprocent	$\frac{\text{Driftskostnader och skaderegleringskostnader}}{\text{Premieintäkter (netto)}} \times 100$
Operativ skadeprocent	$\frac{\text{Ersättningar exkl. förändringar i beräkningsgrunden}}{\text{Premieintäkter exkl. förändringar i beräkningsgrunden (netto)}} \times 100$
Operativ driftskostnadsprocent	$\frac{\text{Driftskostnader}}{\text{Premieintäkter exkl. förändringar i beräkningsgrunden (netto)}} \times 100$
Operativ totalkostnadsprocent	$\text{Operativ skadeprocent} + \text{operativ driftskostnadsprocent}$ $\text{Operativ riskprocent} + \text{operativ omkostnadsprocent}$
Operativ riskprocent (exkl. diskontering av pensionsansvar)	$\frac{\text{Ersättningar exkl. skaderegleringskostnader och förändringar i beräkningsgrunden}}{\text{Premieintäkter (netto) exkl. förändringar i beräkningsgrunden}} \times 100$
Operativ omkostnadsprocent	$\frac{\text{Driftskostnader och skaderegleringskostnader}}{\text{Premieintäkter (netto) exkl. förändringar i beräkningsgrunden}} \times 100$

NYCKELTAL SOM KALKYLERAS SEPARAT

Kapitalrelation, %	$\frac{\text{Kapitalbas totalt}}{\text{Totalt riskvägt exponeringsbelopp}} \times 100$
Tier 1-kapitalrelation, %	$\frac{\text{Primärkapital (Tier 1)}}{\text{Totalt riskvägt exponeringsbelopp}} \times 100$
Kärnprimärkapitalrelation (CET1), %	$\frac{\text{Kärnprimärkapital (CET1)}}{\text{Totalt riskvägt exponeringsbelopp}} \times 100$
Solvensprocent	$\frac{\text{Kapitalbas}}{\text{Kapitalkrav (SCR)}} \times 100$
Bruttosoliditetsgrad (leverage ratio), %	$\frac{\text{Primärkapital (T1)}}{\text{Exponeringsbelopp}} \times 100$
Likviditetstäckningskrav (LCR), %	$\frac{\text{Likvida tillgångar}}{\text{Likviditetsutflödena - likviditetsinflöden i stressituationer}} \times 100$
Kapitalrelationen enligt lagen om tillsyn över finans- och försäkringskonglomerat	$\frac{\text{Konglomeratets kapitalbas totalt}}{\text{Minimibeloppet av konglomeratets kapitalbas totalt}} \times 100$
Avkastning på ekonomiskt kapital, %	$\frac{\text{Resultat och kundbonus efter skatt (12 månaders glidande)}}{\text{Ekonomiskt kapitalkrav i snitt}} \times 100$

SKADEFÖRSÄKRINGENS OPERATIVA RESULTAT	1–9/ 2017	1–9/ 2016	Förändring %	1–12/ 2016
Milj. €				
Premieintäkter	1 073	1 061	1,2	1 418
Försäkringsärsättningar	-829	-731	13,4	-979
Driftskostnader	-212	-187	13,4	-263
Avskrivningskorrigering av immateriella tillgångar	-16	-16	0,0	-21
Försäkringstekniskt bidrag	16	127	-87,2	154
Placeringsintäkter och -kostnader	125	87	44,1	97
Övriga intäkter och kostnader	-4	-8	-50,1	-8
Resultat före skatt	137	206	-33,4	244
Förändring i fonden för verkligt värde, brutto	-49	83		68
Resultat före skatt till verkligt värde	88	289	-69,5	311

Vid beräkningen av Skadeförsäkringens nyckeltal används skadeförsäkringsbolagens rörelsevisa kostnader, som inte redovisas enligt samma principer i koncernens resultaträkning.

Not 3 Råntenetto

Milj. €	7-9/ 2017	7-9/ 2016	1-9/ 2017	1-9/ 2016
Ränteintäkter				
Fordringar på kreditinstitut	7	1	20	4
Fordringar på kunder				
Lån	296	295	878	891
Finansiella leasingfordringar	4	4	11	11
Krediter som minskat i värde och övriga åtaganden	1	1	2	2
Skuldebrev				
Som innehas för handel	2	2	5	7
Som kan säljas	26	31	79	96
Som hålls till förfall	0	1	1	2
Lån och fordringar	0	0	1	1
Derivatinstrument				
Som innehas för handel	177	223	548	722
Säkring av verkligt värde	-29	-33	-88	-97
Säkring av kassaflöde	9	10	27	28
Den ineffektiva andelen av säkring av kassaflödet	1	-1	1	1
Övriga	2	2	8	5
Totalt	496	536	1 494	1 674
Räntekostnader				
Skulder till kreditinstitut	14	6	42	18
Finansiella skulder som redovisas till verkligt värde via resultaträkningen	0	0	0	0
Skulder till kunder	19	22	57	75
Skuldebrev emitterade till allmänheten	68	71	218	215
Efterställda skulder				
Kapitallån	1	1	2	3
Övriga	11	11	33	34
Derivatinstrument				
Som innehas för handel	146	189	468	633
Säkring av verkligt värde	-35	-37	-101	-108
Övriga	-15		-46	
Övriga	2	2	8	5
Totalt	212	265	680	875
Råntenetto utan värderingsposter i sårkringsredovisning	284	271	814	799
Sårkringsinstrument	-3	-10	-82	-35
Vårdeförådringar i de sårkrade posterna	3	10	84	34
Råntenetto	285	271	815	799

Not 4 Försäkringsnetto

Milj. €	7-9/ 2017	7-9/ 2016	1-9/ 2017	1-9/ 2016
Premieintäkter, netto				
Premieinkomst	268	256	1 189	1 171
Återförsäkrares andel	-1	1	-6	-5
Förändring i avsättning för ej intjänade premier	105	112	-115	-108
Återförsäkrares andel	-8	-7	6	4
Totalt	365	362	1 074	1 062
Ersättningar, netto				
Betalda ersättningar	-205	-197	-652	-642
Återförsäkrares andel	2	12	6	26
Förändring i avsättning för oreglerade skador	-88	-27	-111	-26
Återförsäkrares andel	1	-8	9	-18
Totalt	-290	-220	-749	-660
Övriga poster i skadeförsäkring	-1	0	-3	-3
Livförsäkringens riskrörelse	6	7	18	20
Försäkringsnetto totalt	80	149	341	418

Not 5 Provisionsintäkter, netto

Milj. €	7-9/ 2017	7-9/ 2016	1-9/ 2017	1-9/ 2016
Provisionsintäkter				
Utlåning	48	49	151	154
Inlåning	1	1	4	4
Betalningsrörelse	56	66	188	195
Värdepappersförmedling	4	4	14	11
Värdepappersemissioner	1	0	7	5
Fonder	38	31	111	100
Kapitalförvaltning och juridiska ärenden	18	17	55	56
Garantier	5	5	14	16
Bostadsförmedling	19	17	55	51
Försäkringsförmedling	8	10	47	46
Livförsäkringens belastningsinkomst	24	15	72	66
Återbäring av fondanknutna förvaltningsprovisioner	17	16	50	46
Övriga	6	6	18	15
Totalt	246	237	786	765
Provisionskostnader				
Betalningsrörelse	4	17	33	52
Värdepappersförmedling	4	-2	9	7
Värdepappersemissioner	1	1	2	2
Kapitalförvaltning och juridiska ärenden	3	3	10	11
Försäkringsrörelsen	10	10	32	30
Övriga	9	7	25	24
Totalt	30	36	112	127
Provisionsintäkter, netto, totalt	217	200	674	637

Not 6 Nettointäkter från placeringsverksamhet

Milj. €	7-9/ 2017	7-9/ 2016	1-9/ 2017	1-9/ 2016
Finansiella tillgångar som kan säljas				
Skuldebrev	18	31	59	145
Egetkapitalinstrument	82	13	121	41
Utdelningar och vinstandelar	22	14	89	64
Nedskrivningar och återförda nedskrivningar	-10	-5	-25	-40
Totalt	113	52	246	210
Som redovisats till verkligt värde via resultaträkningen				
Försäkring				
Skuldebrev	23	18	3	64
Egetkapitalinstrument	3	4	10	7
Derivatinstrument	14	37	3	211
Bankrörelse och Övrig rörelse				
Värdepappershandel	34	33	132	50
Valutaverksamhet	7	5	31	28
Förvaltningsfastigheter	10	2	21	18
Övriga	1	1	3	2
Totalt	92	99	202	381
Som redovisats till det upplupna anskaffningsvärdet				
Lån och övriga fordringar	1	3	7	6
Nedskrivningar och återförda nedskrivningar	-2	0	-2	-1
Totalt	-1	3	5	5
Livförsäkring				
Räntegottgörelse på kunders försäkringsbesparingar	-22	-23	-67	-71
Förändring i räntekompletteringar	30	-5	98	-53
Övriga försäkringstekniska poster	-33	-17	-54	-163
Totalt	-25	-45	-23	-287
Skadeförsäkring				
Upplösning av diskontering	-8	-9	-25	-27
Totalt	-8	-9	-25	-27
Nettointäkter från placeringsverksamhet totalt	170	99	405	282

Not 7 Nedskrivningar av fordringar

Milj. €	7-9/ 2017	7-9/ 2016	1-9/ 2017	1-9/ 2016
Fordringar som nedskrivits som kredit- och garantiförluster	24	10	63	69
Återföringar av fordringar som avskrivits	-6	-3	-11	-11
Ökning av individuella nedskrivningar	13	19	45	54
Minskning av individuella nedskrivningar	-29	-14	-74	-82
Gruppvisa nedskrivningar	2	0	4	6
Nedskrivningar av fordringar totalt	5	12	28	36

Not 8 Kategorisering av finansiella tillgångar och skulder

	Lån och fordringar	Investe- ringar som hålls till förfall	Finansiella tillgångar som redo- visas till verkligt värde via resultat- räkningen*	Finansiella tillgångar som kan säljas	Säkrings- instru- ment	Totalt
Tillgångar, milj. €						
Kontanta medel	10 718					10 718
Fordringar på kreditinstitut	424					424
Derivatinstrument			3 126		321	3 447
Fordringar på kunder	81 146					81 146
Tillgångar som utgör täckning för fondanknutna avtal			9 868			9 868
Skuldebrev		42	4 056	16 387		20 484
Egetkapitalinstrument			315	1 793		2 109
Övriga finansiella tillgångar	2 515					2 515
Finansiella tillgångar	94 802	42	17 366	18 180	321	130 710
Andra tillgångar än finansiella instrument						3 751
Totalt 30.9.2017	94 802	42	17 366	18 180	321	134 462

	Lån och fordringar	Investe- ringar som hålls till förfall	Finansiella tillgångar som redo- visas till verkligt värde via resultat- räkningen*	Finansiella tillgångar som kan säljas	Säkrings- instru- ment	Totalt
Tillgångar, milj. €						
Kontanta medel	9 471					9 471
Fordringar på kreditinstitut	337					337
Derivatinstrument			4 112		620	4 732
Fordringar på kunder	78 604					78 604
Tillgångar som utgör täckning för fondanknutna avtal			9 168			9 168
Skuldebrev		92	4 318	17 541		21 951
Egetkapitalinstrument			550	2 245		2 794
Övriga finansiella tillgångar	3 093					3 093
Finansiella tillgångar	91 505	92	18 147	19 786	620	130 150
Andra tillgångar än finansiella instrument						3 597
Totalt 31.12.2016	91 505	92	18 147	19 786	620	133 747

* Balansposten investeringstillgångar omfattar skade- och livförsäkringens skuldebrev och egetkapitalinstrument som redovisas till verkligt värde via resultaträkningen.

	Finansiella skulder som redovisas till verkligt värde via resultaträkningen	Övriga skulder	Säkrings-instrument	Totalt
Skulder, milj. €				
Skulder till kreditinstitut		4 669		4 669
Derivatinstrument	2 662		409	3 071
Skulder till kunder		63 396		63 396
Försäkringsskuld		10 134		10 134
Skulder för fondanknutna försäkrings- och placeringsavtal	9 900			9 900
Skuldebrev emitterade till allmänheten		26 427		26 427
Efterställda skulder		1 418		1 418
Övriga finansiella skulder	0	2 604		2 604
Finansiella skulder	12 563	108 648	409	121 619
Andra skulder än finansiella skulder				1 897
Totalt 30.9.2017	12 563	108 648	409	123 516

	Finansiella skulder som redovisas till verkligt värde via resultaträkningen	Övriga skulder	Säkrings-instrument	Totalt
Skulder, milj. €				
Skulder till kreditinstitut		4 669		4 669
Derivatinstrument	3 691		353	4 044
Skulder till kunder		60 077		60 077
Försäkringsskuld		10 586		10 586
Skulder för fondanknutna försäkrings- och placeringsavtal	9 205			9 205
Skuldebrev emitterade till allmänheten		28 287		28 287
Efterställda skulder		1 445		1 445
Övriga finansiella skulder	0	3 324		3 324
Finansiella skulder	12 896	108 388	353	121 637
Andra skulder än finansiella skulder				1 872
Totalt 31.12.2016	12 896	108 388	353	123 509

Obligationslånen bland skuldebrev emitterade till allmänheten har behandlats i bokföringen till det upplupna anskaffningsvärdet. Det verkliga värdet på de här skuldebreven som uppskattats med hjälp av den information som fanns att få från marknaden och etablerade värderingsmetoder var vid slutet av september 447 miljoner euro (545) högre än det bokförda värdet. Efterställda skulder har behandlats till det upplupna anskaffningsvärdet. Det verkliga värdet av efterställda skulder är större än det upplupna anskaffningsvärdet, men fastställandet av tillförlitliga verkliga värden är osäkert.

Not 9 Klassificering av finansiella instrument återkommande värderade till verkligt värde enligt värderingsmetod

Tillgångarnas verkliga värden 30.9.2017, milj. €	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Totalt
Finansiella tillgångar som redovisas till verkligt värde via resultaträkningen				
Egetkapitalinstrument	204	84	28	315
Skuldinstrument	3 259	376	422	4 056
Fondanknutna avtal	6 982	2 886		9 868
Derivatinstrument	1	3 308	138	3 447
Finansiella tillgångar som kan säljas				
Egetkapitalinstrument	493	716	584	1 793
Skuldinstrument	12 985	2 979	422	16 387
Totalt	23 925	10 348	1 593	35 867

Tillgångarnas verkliga värden 31.12.2016, milj. €	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Totalt
Finansiella tillgångar som redovisas till verkligt värde via resultaträkningen				
Egetkapitalinstrument	442	82	26	550
Skuldinstrument	3 489	712	117	4 318
Fondanknutna avtal	6 591	2 577		9 168
Derivatinstrument	6	4 566	160	4 732
Finansiella tillgångar som kan säljas				
Egetkapitalinstrument	900	564	780	2 245
Skuldinstrument	13 130	4 042	369	17 541
Totalt	24 559	12 543	1 452	38 553

Skuldernas verkliga värden 30.9.2017, milj. €	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Totalt
Finansiella skulder som redovisas till verkligt värde via resultaträkningen				
Fondanknutna avtal	7 005	2 895		9 900
Övriga		0		0
Derivatinstrument	9	2 977	85	3 071
Totalt	7 014	5 873	85	12 971

Skuldernas verkliga värden 31.12.2016, milj. €	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Totalt
Finansiella skulder som redovisas till verkligt värde via resultaträkningen				
Fondanknutna avtal	6 618	2 587		9 205
Övriga		0		0
Derivatinstrument	10	3 926	107	4 044
Totalt	6 628	6 514	107	13 249

Nivå 1: Noterade marknadspris

De poster som klassificerats till Nivå 1 består av aktier som noterats på börser, företags, staters och finansiella instituts noterade skuldinstrument och borsderivat. Det verkliga värdet för ifrågakvarande instrument bestäms på basis av noteringar från fungerande marknader.

Nivå 2: Värderingsmetoder som baserar sig på indata som kan observeras

Värderingsmetoder som baserar sig på tillförlitliga kalkylparametrar. Med verkligt värde för instrument som klassificerats till Nivå 2 avses det värde som kan härledas ur marknadsvärdet för det finansiella instrumentets delar eller för motsvarande finansiella instrument eller ett värde som kan beräknas med värderingsmodeller och -metoder som allmänt godtas på finansmarknaden, om ett marknadsvärde kan bestämmas tillförlitligt med dem. Till den här nivån har klassificerats största delen av OP Företagsbankskoncernens OTC-derivat samt företags, staters och finansiella instituts noterade skuldinstrument som inte klassificerats till Nivå 1.

Nivå 3: Värderingsmetoder som baserar sig på indata som kan inte observeras

Värderingsmetoder, vilkas kalkylparametrar innehåller osäkerhet. Instrument som klassificerats till Nivå 3 värderas med prissättningsmodeller, vilkas kalkylparametrar innehåller osäkerhet. Dessutom klassificeras till Nivå 3 skuldinstrument för vilka det på värderingsdagen på marknaden finns endast några eller inga noteringar. I ifrågakvarande balansklass ingår de mest komplicerade OTC-derivaten samt sådana derivat med lång löptid där den marknadsdata som använts för värderingen har extrapolerats, vissa private equity-investeringar, olikvida lån, strukturerade lån inkl. värdepapperiserade lån och strukturerade skuldebrev samt hedge-fonder. Det verkliga värdet i Nivå 3 består av prisuppgifter från utomstående.

Omklassificeringar mellan olika nivåer av värderingen till verkligt värde

Omklassificeringar mellan olika nivåer anses ha skett den dag då den transaktion som omklassificeringen medfört skett eller den dag då omständigheterna ändrats.

Värderingsmetoder, vilkas kalkylparametrar innehåller osäkerhet (Nivå 3)

Specifikation av finansiella tillgångar och skulder

	Finansiella tillgångar som redovisas till verkligt värde via resultat-räkningen	Derivat-instrument	Finansiella tillgångar som kan säljas	Tillgångar totalt
Finansiella tillgångar, milj. €				
Ingående balans 1.1.2017	142	160	1 149	1 452
Resultaträkningens nettointäkter	8	-22	-12	-26
Nettointäkter i rapporten över totalresultat			-97	-97
Förvärv	21		95	117
Försäljningar	-2		-108	-110
Amorteringar	-67		-7	-74
Omklassificering till Nivå 3	350		173	523
Omklassificering från Nivå 3	-4		-188	-192
Utgående balans 30.9.2017	449	138	1 006	1 593

	Derivat-instrument	Skulder totalt
Finansiella skulder, milj. €		
Ingående balans 1.1.2017	107	107
Resultaträkningens nettointäkter	-22	-22
Utgående balans 30.9.2017	85	85

Specifikation av nettointäkter enligt resultatpost 30.9.2017

	Räntenetto	Netto-intäkter från placerings-verksamhet	Rapport över total-resultat/ Förändring i fonden för verkligt värde	Nettointäkter från tillgångar och skulder som innehas vid periodens slut
Milj. €				
Realiserade nettointäkter	8			8
Orealiserade nettointäkter	0	-12	-97	-109
Nettointäkter totalt	8	-12	-97	-101

Derivaten i Nivå 3 består av derivat som strukturerats för kundernas behov, så marknadsrisken har täckts med ett motsvarande derivatinstrument. Den öppna marknadsrisken har ingen effekt på resultatet. Derivaten i Nivå 3 hänför sig till strukturerade obligationslån som OP Företagsbanken emitterat där avkastningen är beroende av värdeutvecklingen i ett inbäddat derivat. Värdeförändringen i de här inbäddade derivaten har inte redovisats i tabellen ovan. Dessutom har till Nivå 3 klassificerats derivat med lång löptid, för vilka den marknadsdata som använts för värderingen har extrapolerats.

Förändringar i värderingsfaktorer

Inga väsentliga ändringar har gjorts i värderingsmetoderna under 2017.

Not 10 Derivatinstrument

30.9.2017, milj. €	Nominellt värde/återstående löptid			Totalt	Verkligt värde*	
	Under 1 år	1–5 år	Över 5 år		Tillgångar	Skulder
Räntederivat	29 101	83 153	65 609	177 863	3 249	2 909
Clearas via central motpart	7 933	38 786	34 206	80 925	985	1 130
Valutaderivat	35 517	9 243	2 963	47 723	981	1 148
Aktie- och indexbundna derivat	5	3		8	1	
Kreditderivat	15	211	6	233	7	5
Övriga derivat	372	490	2	864	71	28
Derivat totalt	65 011	93 100	68 580	226 691	4 310	4 090

31.12.2016, milj. €	Nominellt värde/återstående löptid			Totalt	Verkligt värde*	
	Under 1 år	1–5 år	Över 5 år		Tillgångar	Skulder
Räntederivat	38 219	77 514	60 823	176 557	4 129	3 632
Clearas via central motpart	7 919	33 999	30 761	72 679	1 186	1 335
Valutaderivat	29 515	11 606	3 644	44 765	1 688	1 676
Aktie- och indexbundna derivat	15	6		21	1	0
Kreditderivat	19	397	13	429	11	8
Övriga derivat	275	552	2	829	64	23
Derivat totalt	68 043	90 075	64 482	222 601	5 892	5 340

* I de verkliga värdena ingår upplupna räntor som i balansräkningen redovisas bland övriga tillgångar eller avsättningar och övriga skulder. Dessutom har de verkliga värdena för derivat som clearas av centrala motparter kvittats i balansräkningen.

Not 11 Finansiella tillgångar och skulder som dragits av från varandra eller som omfattas av ett rättsligt bindande ramavtal om nettning

Finansiella tillgångar

			Finansiella tillgångar som inte kvittats i balansräkningen			
	Finansiella tillgångar, brutto	Finansiella skulder, brutto, som avdras från finansiella tillgångar*	Netto som redovisas i balans-räkningen**	Allmänna avtal om derivat-kontrakt***	Mottagna säkerheter	Netto
30.9.2017, milj. €						
Derivat	4 411	-964	3 447	-1 883	-500	1 064

			Finansiella tillgångar som inte kvittats i balansräkningen			
	Finansiella tillgångar, brutto	Finansiella skulder, brutto, som avdras från finansiella tillgångar*	Netto som redovisas i balans-räkningen**	Allmänna avtal om derivat-kontrakt***	Mottagna säkerheter	Netto
31.12.2016, milj. €						
Derivat	5 883	-1 151	4 732	-2 418	-1 177	1 138

Finansiella skulder

			Finansiella skulder som inte kvittats i balansräkningen			
	Finansiella skulder, brutto	Finansiella tillgångar, brutto, som avdras från finansiella skulder*	Netto som redovisas i balans-räkningen**	Allmänna avtal om derivat-kontrakt***	Ställda säkerheter	Netto
30.9.2017, milj. €						
Derivat	4 178	-1 107	3 071	-1 883	-658	531

			Finansiella skulder som inte kvittats i balansräkningen			
	Finansiella skulder, brutto	Finansiella tillgångar, brutto, som avdras från finansiella skulder*	Netto som redovisas i balans-räkningen**	Allmänna avtal om derivat-kontrakt***	Ställda säkerheter	Netto
31.12.2016, milj. €						
Derivat	5 350	-1 307	4 044	-2 418	-1 139	486

* Inkl. det netto av derivat som clearats dagligen som ingår i kontanta medel, sammanlagt -146 (-147) miljoner euro.

** Verkligt värde utan upplupen ränta.

*** Enligt praxis ingås allmänna avtal om derivatkontrakt med alla derivatmotparter.

Clearing av OTC-derivat via centrala motparter

Standardiserade OTC-derivattransaktioner med finansiella motparter clearas med London Clearing House i enlighet med EMIR-förordningen (EU 648/2012). I den här handlingsmodellen ändras den centrala motparten vid slutet av den dagliga clearingprocessen till derivatmotpart och derivatens dagliga betalningar kvittas med derivatmotparten. Dagligen antingen betalas eller mottas en säkerhet som motsvarar förändringen i det verkliga värdet på öppna avtal (variation margin). De räntederivat som clearas via centrala motparter kvittas i balansräkningen.

Övrig bilateral clearing av OTC-derivat

På derivataffärer mellan koncernen och övriga kunder samt sådana derivataffärer som inte clearas via centrala motparter enligt förordningen, tillämpas antingen ISDAs, koncernens egna eller Finansbranschens Centralförbunds allmänna avtal om derivatkontrakt. På basis av de här avtalen kan betalningarna för derivat kvittas transaktionsvis per betalningsdag och då en motpart blivit insolvent eller försatt i konkurs. I avtalsvillkoren kan man dessutom avtala om motpartsspecifika säkerheter. De här derivaten bruttoredo visas i balansräkningen.

Not 12 Fordringar på kreditinstitut och kunder samt problemfordringar

30.9.2017, milj. €	Inte ned- skrivna (brutto)	Ned- skrivna (brutto)	Totalt	Individuella nedskriv- ningar	Gruppvisa nedskriv- ningar	Balans- värde
Fordringar på kreditinstitut och kunder						
Fordringar på kreditinstitut	425		425		1	424
Fordringar på kunder, varav	79 269	614	79 882	416	67	79 399
bankgarantifordringar	3	8	11	8	1	2
Finansiell leasing	1 747		1 747			1 747
Totalt	81 441	614	82 054	416	68	81 570
Fordringar på kreditinstitut och kunder sektorvis						
Företag	28 716	426	29 142	319	37	28 786
Finansiella företag (inkl. försäkringsföretag)	1 183	0	1 183	0	2	1 181
Hushåll	49 841	184	50 025	95	28	49 901
Ideella organisationer	785	4	788	2	1	785
Offentlig sektor	916		916		0	916
Totalt	81 441	614	82 054	416	68	81 570

31.12.2016, milj. €	Inte ned- skrivna (brutto)	Ned- skrivna (brutto)	Totalt	Individuella nedskriv- ningar	Gruppvisa nedskriv- ningar	Balans- värde
Fordringar på kreditinstitut och kunder						
Fordringar på kreditinstitut	339		339		2	337
Fordringar på kunder, varav	77 204	640	77 844	445	63	77 337
bankgarantifordringar	2	9	11	9	1	2
Finansiell leasing	1 268		1 268			1 268
Totalt	78 810	640	79 450	445	64	78 941
Fordringar på kreditinstitut och kunder sektorvis						
Företag	27 280	461	27 741	349	32	27 360
Finansiella företag (inkl. försäkringsföretag)	1 035	0	1 035	0	3	1 032
Hushåll	48 921	173	49 094	92	29	48 973
Ideella organisationer	758	6	765	4	1	760
Offentlig sektor	816		816		0	816
Totalt	78 810	640	79 450	445	64	78 941

	Icke nödlidande ("performing") fordringar på kreditinstitut och kunder (brutto)	Nödlidande ("non-per- forming") fordringar på kreditinstitut och kunder (brutto)	Fordringar på kreditinstitut och kunder (brutto)	Individuella ned- skrivningar	Fordringar på kreditinstitut och kunder (netto)
Problemfordringar och lånefordringar som					
beviljats en eftergift 30.9.2017, milj. €					
Över 90 dagar förfallna fordringar		623	623	215	408
Sannolikt obetalda		532	532	149	383
Lånefordringar som beviljats en eftergift	1 951	327	2 278	52	2 226
Totalt	1 951	1 482	3 433	416	3 017

	Icke nödlidande ("performing") fordringar på kreditinstitut och kunder (brutto)	Nödlidande ("non-per- forming") fordringar på kreditinstitut och kunder (brutto)	Fordringar på kreditinstitut och kunder (brutto)	Individuella ned- skrivningar	Fordringar på kreditinstitut och kunder (netto)
Problemfordringar och lånefordringar som					
beviljats en eftergift 31.12.2016, milj. €					
Över 90 dagar förfallna fordringar		578	578	222	356
Sannolikt obetalda		508	508	173	335
Lånefordringar som beviljats en eftergift	1 711	279	1 990	50	1 940
Totalt	1 711	1 364	3 076	445	2 631

Nyckeltal, %	30.9.2017	31.12.2016
Individuella nedskrivningar, % av problemfordringar	13,1 %	14,5 %

Som över 90 dagar förfallna fordringar rapporteras det återstående kapitalet på en fordran där räntan eller kapital förfallit till betalning men inte betalats på tre månader. Som avtal som sannolikt blir obetalade rapporteras avtal i de svagaste ratingklasserna (F för privatkunder och 11–12 för övriga). Som lånefordringar som beviljats en eftergift rapporteras fordringar där villkoren omförhandlats på grund av att kundens betalningsförmåga försämrats. Lånevillkoren för omförhandlade fordringar har mildrats till följd av kundens ekonomiska svårigheter till exempel genom att bevilja kunden amorteringsfrihet för 6–12 mån.

Not 13 Försäkringsrörelsens skulder

Milj. €	30.9.2017	31.12.2016
Avsättningar för oreglerade skador		
Avsättningar för pensioner	1 042	1 434
Övriga avsättningar för oreglerade skador	1 523	988
Räntekomplettering (värdet av försäkringskuldens säkringar)	-25	8
Totalt	2 541	2 430
Avsättning för intjänade premier	694	578
Skulder för fondanknutna försäkrings- och placeringsavtal		
Skuld för fondförsäkringar	8 526	7 918
Placeringsavtal	1 374	1 287
Totalt	9 900	9 205
Livförsäkringens försäkringsskuld	6 899	7 578
Totalt	20 034	19 791

Not 14 Skuldebrev emitterade till allmänheten

Milj. €	30.9.2017	31.12.2016
Obligationslån	8 969	10 922
Obligationslån med bostadssäkerhet (covered bonds)	9 822	9 277
Bankcertifikat, företagscertifikat och ECP	7 636	8 088
Totalt	26 427	28 287

Not 15 Fonden för verkligt värde efter skatt

	Finansiella tillgångar som kan säljas		Säkring av kassaflödet	Totalt
	Skuldebrev	Egetkapital-instrument		
Milj. €				
Ingående balans 1.1.2017	105	172	41	318
Förändringar i verkligt värde	47	-7	0	41
Realisationsvinster överförda till resultaträkningen	-18	-114		-132
Nedskrivningar överförda till resultaträkningen	0	14		14
Överföringar till räntenetto			-28	-28
Uppskjuten skatt	-6	21	6	21
Utgående balans 30.9.2017	129	86	19	234

	Finansiella tillgångar som kan säljas		Säkring av kassaflödet	Totalt
	Skuldebrev	Egetkapital-instrument		
Milj. €				
Ingående balans 1.1.2016	31	142	69	242
Förändringar i verkligt värde	199	37	53	288
Realisationsvinster överförda till resultaträkningen	-16	-60		-76
Nedskrivningar överförda till resultaträkningen	1	28		29
Överföringar till räntenetto			-29	-29
Uppskjuten skatt	-37	-1	-5	-42
Utgående balans 30.9.2016	178	146	88	411

Fonden för verkligt värde före skatt uppgick till 292 miljoner euro (514) och den uppskjutna skatteskuld som ansluter sig till den uppgick till 58 miljoner euro (102). Vid slutet av rapportperioden ingick i fonden för verkligt värde totalt 200 miljoner euro (244) i positiva värdeförändringar och totalt 29 miljoner euro (29) i negativa värdeförändringar i egetkapitalinstrument.

Den negativa fonden för verkligt värde upplöses genom värdestegringar på tillgångarna, försäljnings förluster och resultatförda nedskrivningar.

Not 16 Ställda säkerheter

Milj. €	30.9.2017	31.12.2016
Ställda för egna skulder och åtaganden		
Panter	115	1
Krediter (säkerhet för covered bonds)	11 488	10 407
Övriga	5 407	4 973
Ställda säkerheter totalt*	17 010	15 381
Derivatskulder med säkerhet	798	1 351
Övriga skulder med säkerhet	4 150	3 443
Obligationslån med bostadssäkerhet (covered bonds)	9 822	9 277
Totalt	14 770	14 071

* Dessutom har det i centralbanken pantsatts obligationslån för ett säkerhetsvärde på 6,2 miljarder euro. Av dem utgör 1,5 miljarder euro säkerhet för den dagsinterna limiten. Obligationslånen kan tas ut utan förhandstillstånd av centralbanken, och de ingår därför inte i tabellen ovan.

Not 17 Åtaganden utanför balansräkningen

Milj. €	30.9.2017	31.12.2016
Garantier	626	836
Garantiansvar	1 964	1 921
Kreditlöften	12 063	11 049
Utfästelser i anslutning till kortvariga affärstransaktioner	386	358
Övriga åtaganden*	1 072	966
Åtaganden utanför balansräkningen totalt	16 111	15 129

* Varav skadeförsäkringsrörelsens åtaganden i kapitalfonder 188 miljoner euro (156).

Not 18 Kapitaltäckning för kreditinstitut

Kapitaltäckningen för kreditinstitut har för OP-sammanslutningen redovisats i enlighet med EU:s tillsynsförordning (EU 575/2013) (CRR).

	30.9.2017	31.12.2016
Kapitalbas, milj. €		
OP Gruppens eget kapital	10 945	10 237
Försäkringsbolagens inverkan på eget kapital avdras	-201	-168
Fonden för verkligt värde, säkring av kassaflöde	-19	-41
Tilläggsandelskapital på vilka tillämpas övergångsbestämmelse		77
Kärnprimärkapital (CET1) före avdrag	10 725	10 105
Immateriella tillgångar	-685	-620
Överskott i pensionsansvar och värderingskorrigeringar	-36	-64
Andelskapital som återbetalas		-156
Planerad vinstutdelning	-67	-83
Nedskrivningar - förväntade förluster underskott	-319	-309
Kärnprimärkapital (CET1)	9 618	8 872
Kapitallån på vilka tillämpas övergångsbestämmelse	81	81
Primärkapitaltillskott (AT1)	81	81
Primärkapital (T1)	9 699	8 954
Debenturlån	1 154	1 239
Supplementärkapital (T2)	1 154	1 239
Kapitalbas totalt	10 854	10 192

Från kärnprimärkapitalet (CET1) har dragits av en försiktig värderingsjustering på 23 (36) miljoner euro.

Av kärnprimärkapitalet har i enlighet med tillsynsmyndigheternas tillstånd dragits av 70 miljoner euro för uppsagda tilläggsandelar som återbetalats till kunderna. Under jämförelseperioden har från kärnprimärkapitalet har dragits av det belopp som motsvarar tillsynsmyndigheternas återbetalningstillstånd, dvs. 156 miljoner euro. På tilläggsandelskapital och kapitallån har tillämpats övergångsbestämmelser för gamla kapitalinstrument.

Totalt riskvägt exponeringsbelopp, milj. €	30.9.2017	31.12.2016
Kredit- och motpartsrisk	39 620	38 853
Schablonmetoden (SA)	3 780	3 233
Exponeringar mot stater och centralbanker	31	39
Institutsexponeringar	11	36
Företagsexponeringar	2 329	1 812
Hushållsexponeringar	1 060	1 039
Övriga*	349	307
Internmetoden (IRB)	35 839	35 620
Institutsexponeringar	991	1 143
Företagsexponeringar	21 581	20 913
Hushållsexponeringar	5 023	4 698
Aktieexponeringar**	7 167	7 605
Övriga	1 078	1 261
Marknads- och avvecklingsrisken, schablonmetoden	1 988	1 329
Operativ risk, schablonmetoden	3 958	3 666
Värdejustering av exponeringar (CVA)	206	253
Totalt riskvägt exponeringsbelopp	45 772	44 101
Risikviktsgolv enligt ECB:s beslut	4 377	
Totalt riskvägt exponeringsbelopp inklusive risikviktsgolv	50 149	44 101

* Av riskvikten i posten Övriga består 271 miljoner (253) euro av uppskjutna skattefordringar som behandlas med riskvikten 250 procent av kärnprimärkapitalen i stället för att dras av.

** Riskvikten för aktieexponeringar inkluderar 6,5 miljarder euro för OP Gruppens interna investeringar i försäkringsföretag.

Relationstal, %	30.9.2017	31.12.2016
Kärnprimärkapitalrelation (CET1)	19,2	20,1
Tier 1-kapitalrelation	19,3	20,3
Kapitalrelation	21,6	23,1

Relationstal utan övergångsbestämmelser, %	30.9.2017	31.12.2016
Kärnprimärkapitalrelation (CET1)	19,2	19,9
Tier 1-kapitalrelation	19,2	19,9
Kapitalrelation	21,5	22,8

Relationstal utan riskviktsgränser, %	30.9.2017	31.12.2016
Kärnprimärkapitalrelation (CET1)	21,0	20,1
Tier 1-kapitalrelation	21,2	20,3
Kapitalrelation	23,7	23,1

Risikviktsgränserns inverkan på CET 1-relationstalet var -1,8 procentenheter

	30.9.2017	31.12.2016
Kapitalkrav, milj. €		
Kapitalbas	10 854	10 192
Kapitalkrav	7 158	5 520
Buffert för kapitalkrav	3 696	4 673

Kapitalkravet 14,3 procent består av minimikravet 8 procent, kapitalkonservationsbufferten 2,5 procent, O-SII-kapitalkravet 2,0 procent, ECB:s kapitalkrav (P2R) 1,75 procent och länderskontracykliska buffertkrav för exponeringar i utlandet. Under jämförelseåret var kapitalkravet 12,5 procent. ECB:s P2R-krav trädde i kraft 1.1.2017.

	30.9.2017	31.12.2016
Skuldsättning, milj. €		
Primärkapital (T1)	9 699	8 954
Exponeringar totalt	123 704	120 257
Bruttosoliditetsgrad, %	7,8	7,4

Den mätare som beskriver skuldsättningen, dvs. bruttosoliditetsgraden (Leverage Ratio), redovisas i enlighet med kommissionens delegerade förordning. Enligt utkastet till bestämmelser är miniminivån tre procent.

Not 19 Exponeringar enligt ratingklass

Hushållsexponeringar enligt ratingklass (AIRB)

Alla hushållsexponeringar 30.9. 2017

Ratingklass	Exponerings- belopp (EAD), milj. €	CF, genom- snitt, %	PD, genom- snitt, %	LGD i snitt, %	Riskvägda poster, milj. €	Riskvikt, genom- snitt, %	Förväntad förlust, milj. €
Privatkunder totalt	49 647	52,8	0,8	16,9	4 200	7,6	159
A	30 680	52,3	0,0	15,9	534	1,7	2
B	10 989	54,6	0,1	16,1	528	4,8	2
C	3 862	53,8	0,5	22,2	664	17,2	4
D	2 261	52,3	2,3	20,6	818	36,2	11
E	1 421	46,3	20,1	20,8	1 197	84,2	58
F	434		100,0	24,2	459	105,7	82
Företagskunder totalt	1 602	68,2	3,4	38,2	823	42,9	42
2,5–5,5	501	67,3	0,4	22,5	60	12,1	0
6,0–7,0	624	66,9	1,4	42,4	259	41,5	4
7,5–8,5	316	70,3	5,0	47,3	221	70,0	8
9,0–10,0	112	75,0	23,0	47,7	125	111,2	12
11,0–12,0	48		100,0	63,5	157	327,0	19
Totalt	51 248	53,9	0,9	17,6	5 023	8,7	201

Alla hushållsexponeringar 31.12.2016

Ratingklass	Exponerings- belopp (EAD), milj. €	CF, genom- snitt, %	PD, genom- snitt, %	LGD i snitt, %	Riskvägda poster, milj. €	Riskvikt, genom- snitt, %	Förväntad förlust, milj. €
Privatkunder totalt	48 607	52,5	0,7	16,9	3 919	7,3	147
A	30 426	52,5	0,0	16,0	533	1,8	2
B	10 757	52,8	0,1	16,3	521	4,8	2
C	3 759	54,6	0,5	21,4	621	16,5	4
D	1 965	43,9	2,3	21,0	712	36,2	9
E	1 323	24,9	20,6	21,1	1 127	85,2	56
F	378		100,0	24,9	405	107,2	74
Företagskunder totalt	1 552	68,2	3,3	37,0	779	41,3	39
2,5–5,5	493	67,1	0,4	21,9	58	11,8	0
6,0–7,0	606	67,4	1,3	41,1	244	40,3	3
7,5–8,5	294	69,6	4,9	46,5	201	68,4	7
9,0–10,0	111	74,0	22,9	45,4	118	106,5	11
11,0–12,0	47		100,0	63,1	157	332,2	18
Totalt	50 159	53,7	0,8	17,5	4 698	8,3	186

I PD-genomsnittet och riskvikten har inte beaktats fallissemang, dvs. ratingklasserna 11,0 och 12,0 samt F. Riskviktsgolven har inte beaktats i siffrorna.

Företagsexponeringar enligt ratingklass (FIRB)

Ratingklass	30.9.2017				Riskvägda poster, milj. €	Riskvikt, genom-snitt, %	Förväntad förlust, milj. €
	Exponerings belopp (EAD), milj. €	CF, genom-snitt, %	PD, genom-snitt, %	LGD i snitt, %			
1,0–2,0	838	93,3	0,0	44,7	123	14,6	0
2,5–5,5	18 240	73,8	0,2	44,4	7 418	40,7	18
6,0–7,0	8 044	70,4	1,3	44,0	6 976	86,7	45
7,5–8,5	4 474	70,2	4,4	44,2	5 444	121,7	87
9,0–10,0	840	61,1	19,1	44,0	1 621	193,0	70
11,0–12,0	725	55,9	100,0	45,3			328
Totalt	33 161	72,8	1,6	44,3	21 581	66,5	548

Ratingklass	31.12.2016				Riskvägda poster, milj. €	Riskvikt, genom-snitt, %	Förväntad förlust, milj. €
	Exponerings belopp (EAD), milj. €	CF, genom-snitt, %	PD, genom-snitt, %	LGD i snitt, %			
1,0–2,0	933	92,2	0,0	44,7	137	14,7	0
2,5–5,5	17 374	74,5	0,2	44,4	7 044	40,5	17
6,0–7,0	7 717	71,6	1,3	44,2	6 786	87,9	43
7,5–8,5	4 638	70,7	4,6	44,2	5 825	125,6	94
9,0–10,0	616	55,1	22,1	44,0	1 120	181,9	60
11,0–12,0	747	54,9	100,0	45,2			338
Totalt	32 024	73,5	1,6	44,3	20 913	66,9	552

I PD-genomsnittet och riskvikten har inte beaktats fallissemang, dvs. ratingklasserna 11,0 och 12,0.

Not 20 Försäkringsbolagens solvens

Milj. €

	30.9.2017		31.12.2016	
	Livför- säkrings- rörelsen	Skade- försäkrings- rörelsen	Livför- säkrings- rörelsen	Skade- försäkrings- rörelsen
Medräkningsbara kapitalbasmedel	1 437	1 101	1 455	992
Solvenskapitalkrav (SCR)				
Marknadsrisk	911	494	996	484
Försäkringsrisk	391	285	405	298
Motpartsrisk	27	32	27	32
Operativ risk	35	43	25	43
Diversifieringseffekter och förlusttäckningskapacitet	-654	-184	-712	-164
Totalt	710	670	742	693
Buffert för SCR	727	431	713	299
SCR-relation, %	202	164	196	143
SCR-relation, % (utan övergångsbestämmelse)	160	161	149	127

Övergångsbestämmelserna har beaktats i siffrorna för Solvens II och de motsvarar OP Gruppens värdering. I siffrorna för skadeförsäkringsrörelsen ingår också siffrorna för OVY Försäkring.

Not 21 OP Gruppens kapitaltäckning enligt lagen om tillsyn över finans- och försäkringskonglomerat

Milj. €	30.9.2017	31.12.2016
OP Gruppens egna kapital	10 945	10 237
Övrig andelskapital, kapitallån och debenturlån	1 236	1 397
Övriga branschvisa poster som inte ingår i kapitalbasen	-115	-139
Goodwill och immateriella tillgångar	-1 493	-1 438
Värderingsdifferenser i försäkringsrörelsen*	865	743
Planerad utdelning	-67	-83
Poster som enligt IFRS dras av från kapitalbasen**	45	16
Nedskrivningar - förväntade förluster underskott	-293	-283
Konglomeratets kapitalbas totalt	11 123	10 449
Kapitalbaskravet i kreditinstitutsverksamheten***	6 238	4 713
Kapitalbaskravet i försäkringsrörelsen*	1 380	1 434
Minimibeloppet av konglomeratets kapitalbas	7 617	6 147
Konglomeratets kapitaltäckning	3 506	4 302
Konglomeratets kapitalrelation (kapitalbasen/minimibeloppet av kapitalbasen) (%)	146	170

* Bedömning av värderingsdifferenser och SCR enligt Solvens II

** Överskott i pensionsansvar, värdering av säkringen av kassaflöde från fonden för verkligt värde.

*** Totalt riskvägt exponeringsbelopp x 14,3 %, under jämförelseperioden totalt riskvägt exponeringsbelopp x 12,5 %.

Övergångsbestämmelserna och riskviktsgolven har beaktats i siffrorna. Det P2R-kapitalkrav som uppställt för OP Gruppen 1.1.2017 sänkte kapitalrelationen med cirka 16 procentenheter. Riskviktsgolven sänkte kapitalrelationen med cirka 13 procentenheter.

Not 22 Närståendetransaktioner

OP Gruppens närstående består av de företag som konsolideras i OP Gruppens bokslut, intresseföretagen, ledningen och deras nära familjemedlemmar samt övriga närstående företag. Till OP Gruppens ledning räknas OP Gruppens chefdirektör (ordförande för OP Andelslags direktion), OP Andelslags verkställande direktör, ledamöterna och ersättarna i direktionen och ledamöterna i förvaltningsrådet. Till ledningens närstående räknas också bolag, i vilka den som hör till ledningen eller en nära familjemedlem till en sådan person har ett betydande inflytande. Övriga närstående företag är OP-Eläkekassa och OP-Eläkesätiö.

På lån beviljade till närstående tillämpas bankens normala kreditvillkor. Lånen är bundna till de referensräntor som tillämpas allmänt.

Inga väsentliga förändringar har skett i närståendetransaktionerna efter 31.12.2016.

Finansiell information 2018

Bokslutskommunikén 2017 och delårsrapporterna 2018 offentliggörs följande dagar:

Bokslutskommuniké 1.1–31.12.2017	8.2.2018
Delårsrapport 1.1–31.3.2018	3.5.2018
Delårsrapport 1.1–30.6.2018	1.8.2018
Delårsrapport 1.1–30.9.2018	31.10.2018

Helsingfors 1.11.2017

OP Andelslag

Direktionen

Närmare upplysningar:

Chefdirektör Reijo Karhinen, tfn 010 252 4500

Ekonomidirektör Harri Luhtala, tfn 010 252 2433

Kommunikationsdirektör Carina Geber-Teir, tfn 010 252 8394

www.op.fi